

Monitor subsidieregeling 'Begaafde leerlingen primair en voortgezet onderwijs' 2019 – 2024

Eindrapport

Anke Suijkerbuijk¹, Marijn Vleeskens¹, Eveline Schoevers¹, Miriam Walraven¹, Lisette Hornstra² en Mariska Poelman³

Oberon¹, Universiteit Utrecht², CBO Talent Development³

Inhoudsopgave

1 Inleiding	5
1.1 Achtergrond	5
1.2 Onderzoeksvragen	8
1.3 Methoden	8
1.4 Leeswijzer	11
2 Subsidieplannen	12
2.1 Algemene informatie over de subsidieplannen	12
2.2 Inhoud subsidieplannen	13
3 Ontwikkelingen in realisatie subsidieplannen	15
3.1 Verloop uitvoering afgelopen jaren	15
3.2 Tussentijdse veranderingen realisatie plannen	16
3.3 Randvoorwaarden	17
4 Kennisdeling en professionalisering	19
4.1 Behalen subsidiedoel ‘kennisvergroting en -verspreiding rondom (hoog)begaafdheid’	19
4.2 Realisatie plannen: aangeboden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten	22
5 Passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod	25
5.1 Behalen subsidiedoel ‘passend en dekkend onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen’	25
5.2 Realisatie plannen: aangeboden onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen	28
6 Samenwerking omtrent (hoog)begaafdheid	33
6.1 Behalen subsidiedoel ‘versterken samenwerking rondom (hoog)begaafdheid’	33
6.2 Realisatie plannen: uitvoering activiteiten rondom beleid en samenwerking	36
6.3 Afstemming binnen samenwerkingsverbanden	39
7 Monitoring, evaluatie en borging	41
7.1 Monitoring en evaluatie	41
7.2 Borging	41
8 Reflectie en ervaringen van samenwerkingsverbanden	44
8.1 Geleerde lessen: het belang van kennisdeling, borging en samenwerking	44
8.2 Parels: passender aanbod, expertise en (hoog)begaafdheid weer op de agenda	44
8.3 Toegevoegde waarde: Professionalisering, (hoog)begaafdheid op de agenda en samenwerking ...	45
9 Conclusie	46
10 Referenties	51
Bijlage 1 Respons meting 5	52
Bijlage 2 Overzicht schalen subsidiedoelen en randvoorwaarden	53
Bijlage 3 Informatie aanvullende analyses	56

1 Inleiding

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (OCW) heeft subsidie beschikbaar gesteld dat in de periode 2019–2024 besteed kon worden om het primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo) te stimuleren een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen¹ in te richten (Ministerie van OCW, 2018). Aan de subsidieregeling zijn twee onderzoeken gekoppeld. In het monitoronderzoek heeft Oberon samen met de Universiteit Utrecht en het CBO Talent Development de besteding van subsidiemiddelen in kaart gebracht. Het monitoronderzoek liep van 2019 tot en met 2024 en rapporteerde jaarlijks de bevindingen op basis van verschillende bronnen. Zo zijn er vijf metingen gedaan bij samenwerkingsverbanden en twee metingen bij scholen. In totaal zijn er vier deelrapportages verschenen (Bomhof et al., 2022; Suijkerbuijk et al., 2020; 2021; 2023). Dit eindrapport gaat over de gehele subsidieperiode. We blikken in grote lijnen terug op de beoogde plannen voor de besteding van de middelen, de realisatie van die plannen, de mate waarin subsidiedoelen zijn behaald en maatregelen die zijn genomen om de subsidieactiviteiten te borgen. Naast het monitoronderzoek vond er ook een afzonderlijk verdiepend onderzoek ([het IMAGE-onderzoek](#)) plaats naar de impact en werkzame mechanismen van de activiteiten in het kader van de subsidie.

1.1 Achtergrond

Subsidieregeling

Het ministerie van OCW heeft voor de periode van 2019 –2024² middels de subsidieregeling 'Begaafde leerlingen po en vo' subsidiemiddelen beschikbaar gesteld om het po en vo te stimuleren een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in te richten. De doelen van de subsidieregeling waren als volgt:

1. het vergroten en verspreiden van kennis over begaafdheid binnen de school en het samenwerkingsverband;
2. het inrichten dan wel uitbreiden van een passend aanbod voor begaafde leerlingen binnen de school en het samenwerkingsverband;
3. het versterken van de onderlinge samenwerking tussen scholen in de regio, samenwerkingsverbanden po en voortgezet onderwijs en/of tussen onderwijs en zorginstellingen binnen de regio's.

De subsidie kon aangevraagd worden door samenwerkingsverbanden passend onderwijs in het po en vo³ door middel van het indienen van een subsidieplan. Samenwerkingsverbanden zijn regionale netwerken van schoolbesturen die samenwerken om ervoor te zorgen dat elke leerling passende ondersteuning en onderwijs krijgt. Samenwerkingsverbanden waren vrij om zelf de doelgroep binnen het begaafdheidsspectrum te definiëren. Ook waren ze vrij om zelf de subsidie in te zetten of om deze juist aan scholen door te zetten. Samenwerkingsverbanden konden subsidie aanvragen op basis van het aantal ingeschreven leerlingen dat bij hen stond ingeschreven. Voor elke leerling kon een maximaal subsidiebedrag worden aangevraagd. Wel moesten scholen, schoolbesturen of samenwerkingsverbanden in hun begroting aantonen dat naast het subsidiebedrag een minstens even groot bedrag werd geïnvesteerd voor de genoemde doelgroep in de regio (cofinanciering). Naast de subsidies aan

¹ In verband met leesbaarheid gebruiken we in dit rapport de term (hoog)begaafde leerlingen in plaats van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid.

² De subsidieperiode liep oorspronkelijk van 2019 - 2023, maar de subsidieperiode is met een jaar verlengd als gevolg van de impact van COVID op de uitvoering van de activiteiten uit de subsidieplannen.

³ Hierna te noemen 'samenwerkingsverbanden'.

samenwerkingsverbanden zijn er ook subsidies verstrekt aan de eilanden Saba en Bonaire. Deze regio's zijn niet in dit onderzoek meegenomen, omdat de subsidievoorwaarden niet voor deze regio's gelden, de betreffende subsidiebedragen erg laag waren en er sprake is van een andere context.

(Hoog)begaafdheid en passend onderwijs

Onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen valt binnen het kader van passend onderwijs. Passend onderwijs gaat over alle leerlingen met een ondersteunings- of ontwikkelvraag. De samenwerkingsverbanden passend onderwijs zijn verantwoordelijk voor een dekkend onderwijsaanbod in hun regio. Dat betekent dat samenwerkingsverbanden zelf – vaak in overleg met de in hun regio aanwezige scholen – bepalen hoe zij komen tot een dekkend aanbod, inclusief het onderwijsaanbod aan (hoog)begaafde leerlingen. Samenwerkingsverbanden ontvangen middelen van de overheid om dit aanbod te realiseren en zij worden bij het uitvoeren van hun taak ondersteunt, onder andere door het steunpunt passend onderwijs.

(Hoog)begaafde leerlingen hebben diverse onderwijs- en ondersteuningsbehoeften. Deze onderwijs- en ondersteuningsbehoeften zijn er op verschillende niveaus. Als de complexiteit van ondersteuningsbehoeften toeneemt, neemt de intensiteit van begeleiden toe en is meer gespecialiseerde expertise nodig om passende ondersteuning te realiseren. Hoe deze ondersteuningsniveaus concreet vorm moeten krijgen, is niet voorgeschreven en verschilt per regio. Samenwerkingsverbanden passend onderwijs geven daar hun eigen invulling aan.

Verlenging van de subsidieregeling als gevolg van COVID

De subsidieperiode liep oorspronkelijk van 2019 - 2023, maar is vanwege COVID met een jaar verlengd. De uitbraak van COVID in 2020 heeft veel impact op het onderwijs gehad. Er hebben twee scholensluitingen plaatsgevonden (maart – mei 2020 en december 2020 – februari 2021). Gedurende deze periodes hebben leerlingen thuis afstandsonderwijs gevolgd. Daarnaast zaten er, als gevolg van de coronamaatregelen, regelmatig leerlingen of leraren thuis in quarantaine waardoor leerlingen geen fysiek onderwijs konden volgen (Inspectie van het Onderwijs, 2020). Uit monitormetingen bleek dat COVID ook van invloed was op de uitvoering van de subsidieactiviteiten. Er is daarom besloten om de subsidieperiode met een jaar te verlengen. De regio's hebben niet meer budget gekregen, maar wel een jaar langer de tijd om achterstanden wegens COVID in de uitvoering van activiteiten in te halen. Om in kaart te brengen hoe samenwerkingsverbanden hun subsidiemiddelen tijdens de verlenging van de subsidieperiode hebben besteed heeft er afgelopen jaar een extra monitormeting plaatsgevonden. In dit rapport zullen we ook kort verslag doen over uitvoering van de subsidieactiviteiten tijdens de verlenging van de subsidieperiode.

Relevante beleidsontwikkelingen 2019–2024

Tijdens de subsidieperiode hebben er diverse beleidsontwikkelingen voorgedaan die van invloed kunnen zijn geweest op de besteding van de subsidiemiddelen.

Verbeteraanpak Passend Onderwijs (2020)

In 2020 speelde de verbeteraanpak voor passend onderwijs een rol (Ministerie van OCW, 2020). Deze verbeteraanpak is gericht op het verbeteren van de onderwijssteuning voor leerlingen die extra zorg nodig hebben. In een Kamerbrief stelde de minister maatregelen voor om de samenwerking tussen leerlingen, ouders, leraren, schoolleiders, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden te verbeteren. Deze aanpak beoogt de toegankelijkheid en kwaliteit van passend onderwijs te verhogen, zodat leerlingen sneller de juiste hulp kunnen krijgen. Centraal in deze aanpak staan het versterken van de positie van ouders en leerlingen en het verminderen van de bureaucratische druk voor leraren en schoolleiders. De

verbeteraanpak heeft er mogelijk toe geleid dat samenwerkingsverbanden anders kijken naar hoe zij hun ondersteuning voor leerlingen vormgeven en beoordelen.

Route naar inclusief onderwijs (2020).

In een kamerbrief in 2020 gaf het Ministerie van OCW aan de route richting inclusiever onderwijs in te slaan (Ministerie van OCW, 2020). Het doel van inclusief onderwijs is dat jongeren met en zonder ondersteuningsbehoeften vaker samen dicht bij huis naar dezelfde school kunnen. De route naar inclusief onderwijs is een langetermijnvisie van het Ministerie van OCW, waarbij onderwijs toegankelijk moet zijn voor alle leerlingen, ongeacht hun specifieke behoeften of talenten. In 2023 is daartoe een werkagenda 'Route naar inclusief onderwijs 2025' ontwikkeld (Ministerie van OCW, 2023). De landelijke ontwikkelingen op het gebied van inclusief onderwijs kunnen mogelijk van invloed zijn geweest op de visie en wijze waarop samenwerkingsverbanden hun onderwijs en ondersteuning aan leerlingen, en specifiek (hoog)begaafde leerlingen, vormgeven. Dit kwam bijvoorbeeld naar voren tijdens landelijk georganiseerde sessies om te komen tot een gezamenlijke visie op (hoog)begaafdheid en de maatregelen om deze visie te realiseren (Schoevers et al., 2022).

Kenniscentrum Hoogbegaafdheid (2022).

In de zomer van 2022 is er in opdracht van het Ministerie van OCW een landelijk [Kenniscentrum Hoogbegaafdheid](#) (KCHB) ingericht door het National Talent Center the Netherlands (NTCN). Het doel van het Kenniscentrum is om passende ontwikkelmogelijkheden in het onderwijs verder te stimuleren voor de diverse groep leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Het is aannemelijk dat het KCHB daarmee ook een bijdrage heeft geleverd aan het subsidiedoel 'het vergroten en verspreiden van kennis over (hoog)begaafdheid binnen scholen en samenwerkingsverbanden'.

Landelijke visie en nieuwe maatregelen (2022)

In december 2022 kondigde de toenmalige Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs in een kamerbrief een aantal maatregelen aan om onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen te verbeteren (Ministerie van OCW, 2022). Ondanks de subsidiemiddelen en de oprichting van het kenniscentrum kwamen er namelijk signalen uit het onderwijsveld dat het onderwijs- en ondersteuningsaanbod nog niet overal op orde is en dat er grote verschillen tussen regio's zijn. In december 2022 heeft de toenmalige minister in een kamerbrief zijn visie beschreven op hoe het onderwijs aan (hoog)begaafden kan worden verbeterd en kondigde hij een aantal maatregelen aan. Deze maatregelen zijn gericht op meer erkenning van (hoog)begaafdheid, het vergroten van de kennis rondom hoogbegaafdheid, een beter passend en dekkend aanbod en maatwerk waar mogelijk. Omdat het aanbod nog onvoldoende aansloot op de behoeften van (hoog)begaafde kinderen en er nog steeds kinderen thuis zaten, kondigde de Minister een nieuwe subsidieregeling rondom (hoog)begaafdheid aan. Deze subsidie bevat twee onderdelen die apart konden worden aangevraagd in 2023. Het eerste onderdeel betreft een eenmalige subsidie ten behoeve van het borgen en versterken van voltijd (hoog)begaafdheidsonderwijs. Het tweede onderdeel betreft een meerjarige regeling van 2023 – 2025 en een verlenging van de subsidieregeling 'begaafde leerlingen in het po en vo' (2019 – 2024). Binnen deze meerjarige subsidie is er extra aandacht voor vroegtijdig signaleren en voor het aanbod voor (zeer) hoogbegaafde leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen die (dreigen) niet naar school te gaan. De nieuwe subsidieregeling rondom (hoog)begaafdheid overlapt met de verlenging van de oude subsidieregeling. Het is dan ook niet uit te sluiten dat de resultaten van de meting van 2024 mede het gevolg zijn van activiteiten uit de nieuwe subsidieregeling van de periode 2023 – 2025.

1.2 Onderzoeksvragen

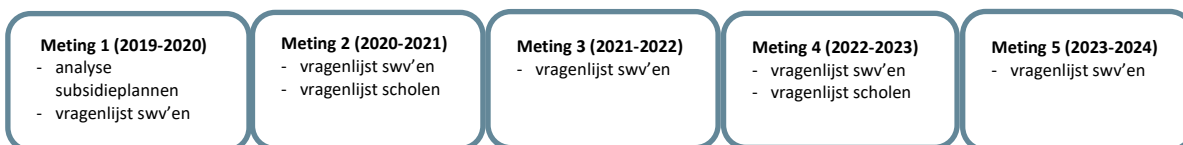
In het monitoronderzoek naar de subsidieregeling ‘begaafde leerlingen po en vo’ stonden vijf onderzoeksvragen centraal:

1. *Wat zijn de beoogde plannen voor de besteding van de subsidiemiddelen voor (hoog)begaafde leerlingen in het PO en VO?*
 - a. Wat zijn redenen om geen subsidieplan in te dienen?
 - b. Hoe wordt de beoogde doelgroep omschreven?
 - c. Wat is de beoogde wijze van signalering van (hoog)begaafde leerlingen en welke selectiecriteria worden gehanteerd?
 - d. Wat zijn de beoogde doelen en de beoogde middelen/activiteiten om deze doelen te bereiken?
2. *Hoe verloopt de realisatie van de plannen?*
 - a. In hoeverre stoppen samenwerkingsverbanden met hun plannen?
 - b. Welke veranderingen voeren samenwerkingsverbanden tussentijds door in de realisatie van de plannen?
 - c. Wat zijn de redenen om te stoppen of veranderingen aan te brengen?
 - d. Op welke wijze volgt het samenwerkingsverband de realisatie van de plannen en de mate waarin de doelen worden behaald?
 - e. Hoe ervaren scholen de realisatie van de plannen?
3. *In hoeverre worden de doelen van de subsidieregeling behaald?*
 - a. In hoeverre wordt ervaren dat kennis over begaafdheid binnen het samenwerkingsverband en de school is vergroot en verspreid?
 - b. In hoeverre wordt ervaren dat er een beter passend aanbod is voor begaafde leerlingen binnen het samenwerkingsverband en de school?
 - c. In hoeverre wordt ervaren dat de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden, scholen en/of tussen zorg en scholen binnen de regio's is versterkt?
4. *Welke maatregelen neemt het samenwerkingsverband om het initiatief op lange termijn te borgen?*
5. *In hoeverre hangen achtergrondkenmerken van het samenwerkingsverband samen met kenmerken van (de uitvoering van) het subsidieplan en het behalen van de subsidiedoelen?*

1.3 Methodes

In de monitor is er aan de hand van vijf metingen een beeld geschetst van de subsidieplannen van samenwerkingsverbanden, de realisatie van de plannen, de mate waarin de subsidiedoelen worden behaald en de borging op lange termijn. Jaarlijks vond er een meting plaats bij samenwerkingsverbanden, scholen zijn bij de tweede en vierde meting bevroegd (zie Figuur 1).

Figuur 1. Overzicht van de metingen van het monitoronderzoek

De focus van de meting lag jaarlijks op verschillende onderzoeksvragen. In de eerste meting (2019–2020) hebben we de plannen van samenwerkingsverbanden bestudeerd om zicht te krijgen op de doelen, doelgroepen en activiteiten waarvoor de subsidie wordt ingezet. Uit een vragenlijst bleek dat een deel van de samenwerkingsverbanden in 2020 nog in een voorbereidende fase zat. In de tweede meting (2020–

2021) was er een grote stap vooruit te zien en gaven scholen en samenwerkingsverbanden aan ondertussen bezig te zijn met de uitvoering. Wel had COVID impact en waren er soms tussentijdse wijzigingen of was er vertraging. In de derde meting (2021–2022) lag de focus op het monitoren van veranderingen in de subsidieactiviteiten, de impact van COVID, de terugkeer naar 'normaal' fysiek onderwijs en de afstemming in de regio over de subsidie-inzet. In de vierde meting (2022–2023) lag de focus op het monitoren van veranderingen in de subsidieactiviteiten en de borging van de subsidieactiviteiten. Bij de vijfde meting (2023–2024) is er teruggekeken op de afgelopen subsidieperiode door middel van een aantal reflecterende vragen aan samenwerkingsverbanden.

Analyse subsidieplannen

De subsidieplannen van samenwerkingsverbanden zijn in de eerste meting systematisch geanalyseerd om een beeld te krijgen van de inhoud van de subsidieplannen. Daartoe is een uitgebreid analysekader ontwikkeld (zie Suijkerbuijk et al., 2020). Het analysekader is een overzicht van vragen met vooraf geformuleerde antwoordopties die per plan beantwoord zijn. Het analysekader bestond uit 43 (hoofd)vragen waarop de plannen zijn doorgenomen en gescoord. Sommige vragen bestonden ook uit een aantal deelvragen. De 43 aspecten zijn gerelateerd aan de volgende onderwerpen: definitie van de doelgroep, doelen en activiteiten om de doelen te behalen, selectie en toeleiding van leerlingen, betrokken partijen (waaronder ouders), activiteiten voor samenwerking, kennisdeling en verduurzaming, manier van evalueren van de uitvoering en financiering.

Vragenlijst samenwerkingsverbanden

Vanaf 2020 is er in het voorjaar jaarlijks een vragenlijst uitgezet onder de samenwerkingsverbanden po en vo die subsidiegelden inzetten. Het doel van de vragenlijsten was om een beeld te verkrijgen van het gepercipieerde kennisniveau, de kennisdeling, het aanbod voor (hoog)begaafden en de samenwerking (onderzoeksvraag 3). Daarnaast had de vragenlijst tot doel om inzicht te krijgen in hoe de samenwerkingsverbanden de subsidieplannen realiseren, bijsturen en evalueren (onderzoeksvraag 2 en 4). Een deel van de vragen is jaarlijks gesteld om een beeld te kunnen schetsen van de ontwikkelingen over de jaren heen. Dit betreffen bijvoorbeeld vragen over de mate waarin subsidiedoelen worden behaald. Er zijn bij elke meting ook vragen gesteld die relevant waren voor een specifieke meting. Zo zijn er in meting 1 bijvoorbeeld extra vragen gesteld over de subsidieplannen, bij meting 2, 3 en 4 zijn vragen gesteld over de invloed van COVID en in meting 4 en 5 zijn nieuwe vragen toegevoegd over (plannen voor) borging en voortzetting van de subsidieactiviteiten. In de rapporten van eerdere metingen is uitgebreider beschreven welke vragen er jaarlijks specifiek zijn toegevoegd (Bomhof et al., 2022; Suijkerbuijk et al., 2020; 2021; 2023). In de meting van 2024 zijn er enkele vragen toegevoegd waarin we samenwerkingsverbanden vragen te reflecteren op de afgelopen subsidieperiode. Zo is er bijvoorbeeld gevraagd naar de lessen die ze hebben geleerd de afgelopen subsidieperiode en die ze willen meegeven aan andere samenwerkingsverbanden over het organiseren van onderwijs en ondersteuning aan (hoog)begaafde leerlingen. Verder zijn in de meting van 2024 vragen toegevoegd die gaan over de plannen in het kader van de nieuwe subsidieregeling (2023-2025) 'begaafdheid in het po en vo'. Deze vragen zijn gesteld voor het monitoronderzoek naar de nieuwe subsidieregeling en worden in dit rapport buiten beschouwing gelaten.

De respons op de vragenlijst voor samenwerkingsverbanden was in alle metingen representatief voor de 141 samenwerkingsverbanden passend onderwijs die subsidiegelden ontvangen. Het responspercentage varieerde bij de vijf metingen tussen de 83% en 90%. In bijlage 1 wordt de respons van alle metingen uitgebreider toegelicht en beschreven. De vragenlijst is meestal ingevuld door de

directeur/coördinator/bestuurder van het samenwerkingsverband of de projectleider van de uitvoering van het subsidieplan (hoog)begaafdheid.

Vragenlijst onder scholen

In het voorjaar van 2021 en 2023 is een vragenlijst onder scholen uitgezet. Deze had als doel om te meten hoe scholen de realisatie van de plannen ervaren (onderzoeksvraag 2). Scholen zijn bevestigd over de activiteiten waaraan ze kunnen deelnemen en over hun ervaringen met de uitvoering van de activiteiten. Daarnaast zijn scholen gevraagd naar de mate waarin ze vinden dat er sprake is van voldoende kennis, kennisverspreiding, samenwerking en een passend aanbod rondom (hoog)begaafdheid (onderzoeksvraag 3). De vragenlijst is tweemaal uitgezet onder scholen om het veld niet te veel te belasten en toch ook een beeld te krijgen van de ontwikkelingen op scholen.

De vragenlijst in 2021 is ingevuld door 1036 po- en vo-scholen, verspreid over 122 samenwerkingsverbanden. De respons op de vragenlijst voor scholen in 2023 was lager. De vragenlijst in 2023 is ingevuld door 383 po- en vo-scholen verspreid over 117 samenwerkingsverbanden. Dit is te verklaren doordat er minder scholen zijn benaderd bij de tweede meting om het onderwijsveld zo min mogelijk te belasten. Er zijn alleen scholen benaderd die bij de eerste meting hadden aangegeven dat ze opnieuw benaderd wilden worden en de scholen die door de samenwerkingsverbanden zijn aangedragen. De vragenlijst is vooral ingevuld door scholen die relatief veel prioriteit stellen aan het thema (hoog)begaafdheid. Vermoedelijk ligt de prioriteit lager bij scholen die de vragenlijst niet hebben ingevuld.

Reflectiebijeenkomsten

Jaarlijks zijn de resultaten uit de metingen voorgelegd aan samenwerkingsverbanden en scholen in reflectiebijeenkomsten. Er werd getoetst of de onderzoeksuitkomsten werden herkend en er werd meer duiding gegeven aan de uitkomsten aan de hand van de input van het onderwijsveld. Deze input is verwerkt in de rapportages.

Analyse

De gegevens van de vragenlijsten zijn geanalyseerd met behulp van het statistisch programma SPSS Statistics 19. Hiermee hebben we (jaarlijks) beschrijvende statistieken per vraag in beeld gebracht. Verder is er door middel van statistische analyses onderzocht of achtergrondkenmerken van het samenwerkingsverband zoals sector, omvang samenwerkingsverband (o.b.v. aantal scholen), subsidiebudget⁴, wel/niet gebruik maken van de subsidieverlenging en het sturingsmodel (centraal, midden, decentraal), samenhangen met kenmerken van (de uitvoering van) het subsidieplan en het behalen van de subsidiedoelen. Hierdoor is bijvoorbeeld vastgesteld of de mate waarin subsidiedoelen worden behaald, verschilt tussen samenwerkingsverbanden met verschillende achtergrondkenmerken. Ook is door middel van ANOVA-analyses onderzocht of een specifiek aanbod op het gebied van (hoog)begaafdheid in meting 5 van invloed was op de mate waarin subsidiedoelen worden behaald. Hiermee is getracht inzicht te krijgen in de factoren die een rol spelen bij het realiseren van de subsidiedoelen. Ten slotte zijn de ontwikkelingen in de subsidiedoelen en de effecten van de subsidie over tijd in kaart gebracht door middel van een Repeated Measure Anova over de vijf meetmomenten. In de rapportage van de meting (Suijkerbuijk et al., 2023) is tevens onderzocht of er verschillen waren tussen scholen met verschillende achtergrondkenmerken.

⁴ Subsidiebudget exclusief cofinanciering

1.4 Leeswijzer

In dit eindrapport beantwoorden we de onderzoeksvragen aan de hand van de metingen van de afgelopen vijf jaar. Daartoe zullen we sommige informatie uit eerdere deelrapportages samenvatten. Daarnaast verwerken we ook de uitkomsten van de laatste vijfde meting en beschrijven we ontwikkelingen over de afgelopen vijf jaar. In hoofdstuk 2 gaan we in op de subsidieplannen die samenwerkingsverbanden aan het begin van de subsidieperiode hebben ingediend om aanspraak te kunnen doen op de subsidieregeling (onderzoeksvraag 1). In hoofdstuk 3 bespreken we de ontwikkelingen in de realisatie van de subsidieplannen (onderzoeksvraag 2). In hoofdstuk 4, 5 en 6 gaan we in op het behalen van de drie subsidiedoelen (onderzoeksvraag 3), de knelpunten en aandachtspunten in de uitvoering van de subsidieplannen en de aangeboden activiteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid (onderzoeksvraag 2). De samenhang tussen achtergrondkenmerken van het samenwerkingsverband en het behalen van de subsidiedoelen wordt in deze hoofdstukken waar relevant besproken in losstaande kaders (onderzoeksvraag 5). Hoofdstuk 7 beschrijft welke maatregelen zijn genomen om de subsidie te borgen (onderzoeksvraag 4) en in het hoofdstuk beschrijven we de wijze van monitoring en evaluatie van samenwerkingsverbanden (onderzoeksvraag 2d). In hoofdstuk 8 geven we een terugblik. We gaan in op 'geleerde lessen' van samenwerkingsverbanden. We sluiten in hoofdstuk 9 af met een conclusie en korte reflectie.

2 Subsidieplannen

In dit hoofdstuk beantwoorden we onderzoeksvraag 1 en bespreken we de subsidieplannen die samenwerkingsverbanden aan het begin van de subsidieperiode hebben ingediend om aanspraak te kunnen doen op de subsidieregeling. Deze plannen zijn geanalyseerd in het kader van de eerste meting van het monitoronderzoek. In paragraaf 2.1. beschrijven we algemene informatie in relatie tot de subsidieplannen, namelijk het aantal subsidieplannen dat is ingediend en de subsidiebedragen die zijn toegekend. Ook schetsen we een algemeen beeld van de inhoud van de plannen en beschrijven we in welke mate scholen betrokken waren bij het opstellen van de plannen. In paragraaf 2.2. beschrijven we de inhoud van de subsidieplannen van samenwerkingsverbanden.

2.1 Algemene informatie over de subsidieplannen

In de rapportage van de eerste meting van de monitor gaven we een algemeen beeld van de subsidieplannen (Suijkerbuijk et al., 2020). Deze informatie vatten we hieronder kort samen.

Aantal subsidieplannen

Van de 151 samenwerkingsverbanden hebben 144 samenwerkingsverbanden een subsidieplan ingediend. Bij twee samenwerkingsverbanden is het plan afgewezen of teruggetrokken. Bij de rest van de samenwerkingsverbanden (142) is het ingediende plan goedgekeurd. Van deze 142⁵ samenwerkingsverbanden zijn er zeven samenwerkingsverbanden PO die samen met het VO gezamenlijk een plan hebben ingediend. In totaal zijn er dus 135 subsidies toegekend (zie ook Tabel 1). In de eerste vragenlijst is aan samenwerkingsverbanden die geen subsidieplan hadden ingediend gevraagd wat hun redenen daarvoor waren. De drie samenwerkingsverbanden die reageerden gaven aan er onvoldoende cofinanciering en/of tijd was voor het schrijven van het plan of dat het aanbod rondom (hoog)begaafdheid al deel was van de basisondersteuning en dat er daarom geen behoefte was aan de subsidieregeling.

Tabel 1. Overzicht van het aantal subsidieplannen dat is toegekend, afgewezen of teruggetrokken door samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs PO en VO.

	Aantal subsidieplannen PO	Aantal subsidieplannen VO	Aantal gezamenlijk ingediende subsidieplannen (PO&VO)	Totaal aantal plannen
Toegekende subsidieplannen	64	64	7	135
Afgewezen/teruggetrokken	2	0	0	2

Subsidiebedragen en cofinanciering

Er is in totaal € 52.042.240,- subsidie toegekend aan de samenwerkingsverbanden. De subsidiebedragen die zijn toegekend aan een samenwerkingsverband lopen zeer uiteen. Het laagste bedrag dat is toegekend is € 43.735,- en het hoogste bedrag is € 1.502.600,-. Gemiddeld is er een subsidie gegeven van € 385.498,10⁶.

In twee derde van de subsidieplannen is beschreven welke partijen bijdragen aan de cofinanciering. Wegens de subsidieverplichtingen zijn alle samenwerkingsverbanden verplicht om financieel bij te

⁵ In 2020 zijn twee samenwerkingsverbanden voor vo gefuseerd. Het aantal samenwerkingsverbanden dat in meting 2 t/m 5 is meegenomen is daarom 141.

⁶ De gemiddelde spreiding (ook wel standaarddeviatie) is €261.349,03.

dragen. Daarnaast dragen ook schoolbesturen (37% van de subsidieplannen), individuele scholen (21% van de subsidieplannen) en gemeenten (7% van de subsidieplannen) bij aan de cofinanciering.

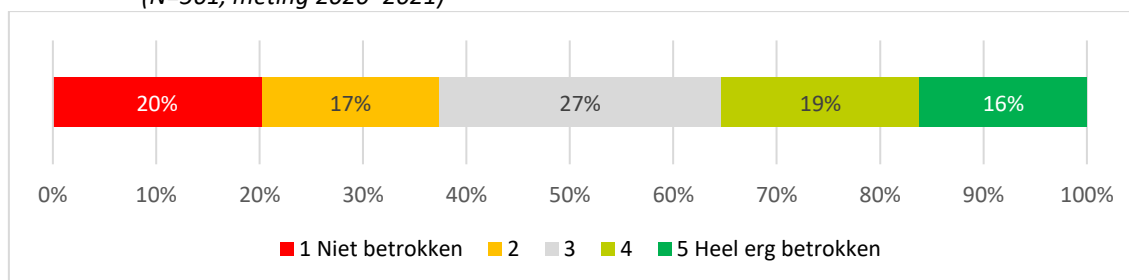
Algemeen beeld inhoud plannen

Er zijn grote verschillen tussen de subsidieplannen. Het gaat daarbij zowel om de uitwerking - van een zeer globaal beeld van de plannen tot een uitgebreide en gedetailleerde informatie - als om de invulling van de plannen - van specifieke activiteiten tot algemeen beschreven activiteiten of een plan voor verkenning van mogelijkheden.

Betrokkenheid scholen

In de tweede meting onder scholen in 2023 is in de vragenlijst gevraagd naar de betrokkenheid bij de subsidieaanvraag en het opstellen van het subsidieplan. Daaruit bleek dat er grote verschillen zijn tussen de mate waarin scholen, ook binnen samenwerkingsverbanden, betrokken zijn geweest bij de aanvraag. Scholen die subsidiemiddelen via het samenwerkingsverband ontvingen bleken veel vaker (heel) erg betrokken (57%) te zijn dan scholen die niet direct subsidiemiddelen kregen (27%). Daarnaast bleek dat hoe meer prioriteit de school geeft aan het thema (hoog)begaafdheid, hoe vaker zij betrokken waren bij de subsidieaanvraag (zie figuur 2).

Figuur 2. Scholen: Geef op een schaal van 1 – 5 aan in hoeverre uw school werd betrokken bij de aanvraag van de subsidie en de opzet van het subsidieplan met betrekking tot (hoog)begaafdheid? (N=561, meting 2020–2021)⁷

2.2 Inhoud subsidieplannen

Visie en doelen

In alle subsidieplannen stelden samenwerkingsverbanden doelen vast die ze met de inzet van subsidiemiddelen wilden bereiken. Gemiddeld ging het daarbij om drie à vier doelstellingen per plan. Niet alle doelen waren even expliciet beschreven, in veel gevallen werden doelen impliciet in de tekst genoemd. Daarnaast viel ook op dat in 83% van de subsidieplannen doelen niet concreet werden geformuleerd.

In vrijwel alle subsidieplannen werd het realiseren van een passender en dekkend aanbod expliciet (84%) of impliciet (15%) benoemd als doel. Daarnaast werden ook expertisevergroting binnen de school (92%), het stimuleren van soepele overgangen (82%) en samenwerking tussen scholen (66%) vaak genoemd als doel.

⁷ Deze vraag is alleen gesteld aan scholen die aangaven bekend te zijn met de inhoud van het subsidieplan (hoog)begaafdheid van het samenwerkingsverband. 26% van de 350 scholen was op de hoogte van de inhoud van het subsidieplan van hun samenwerkingsverband, 34% was op hoofdlijnen bekend en 40% was niet bekend

In ongeveer de helft van de plannen werd ook een achterliggende visie op de subsidie-inzet beschreven, die doorgaans aansloten bij de doelen in het plan. Uit de analyse van de subsidieplannen bleek dat deze visies over het algemeen abstract waren en aansloten bij de doelen in het plan.

Doelgroep en signalering

Samenwerkingsverbanden konden zelf de doelgroep van hun plannen voor de besteding van subsidiemiddelen definiëren. Samenwerkingsverbanden gebruikten in hun subsidieplan vaak een combinatie van kenmerken (bijv. cognitie, creativiteit en motivatie) om hun doelgroep te omschrijven en leken hiermee voor een brede definitie te kiezen. Daarbinnen noemden samenwerkingsverbanden vaak kwetsbare (hoog)begaafde leerlingen, zoals (hoog)begaafde kinderen met een ondersteuningsbehoefte, thuiszitters en leerlingen met een combinatie van (hoog)begaafdheid en leer- of ontwikkelproblematiek (i.e., dubbel bijzondere leerlingen).

De meeste samenwerkingsverbanden namen in hun plan geen informatie op over de signalering van de beschreven doelgroep. In een vijfde van de plannen was wel een beschrijving te vinden van de wijze waarop de beoogde doelgroep wordt gesignaleerd. Een signaleringsprotocol werd daarbij het vaakst (36%) benoemd.

Activiteiten

In hun subsidieplannen gaven samenwerkingsverbanden aan voor welke activiteiten ze subsidiegelden wilden gaan inzetten. Voornamelijk professionaliserings- en kennisdelingsactiviteiten werden vaak genoemd: vrijwel alle samenwerkingsverbanden noemen in hun plan kennisdeling en professionalisering te willen bevorderen door middel van lerende netwerken, werkgroepen of intervisiegroepen op het gebied van (hoog)begaafdheid. Ook cursussen, opleidingen en conferenties kwamen veelvuldig voor als beoogde activiteiten. Naast activiteiten op het gebied van kennisdeling en professionalisering gaven samenwerkingsverbanden in hun plan ook aan activiteiten te willen organiseren rondom onderwijs- en ondersteuningsaanbod. In meer dan de helft van de subsidieplannen werden deeltijd (hoog)begaafdheidsonderwijs en onderwijszorgarrangementen genoemd als beoogde subsidieactiviteiten. Ook differentiatie in de les en verrijken en compacter maken van lesstof kwamen regelmatig voor.

3 Ontwikkelingen in realisatie subsidieplannen

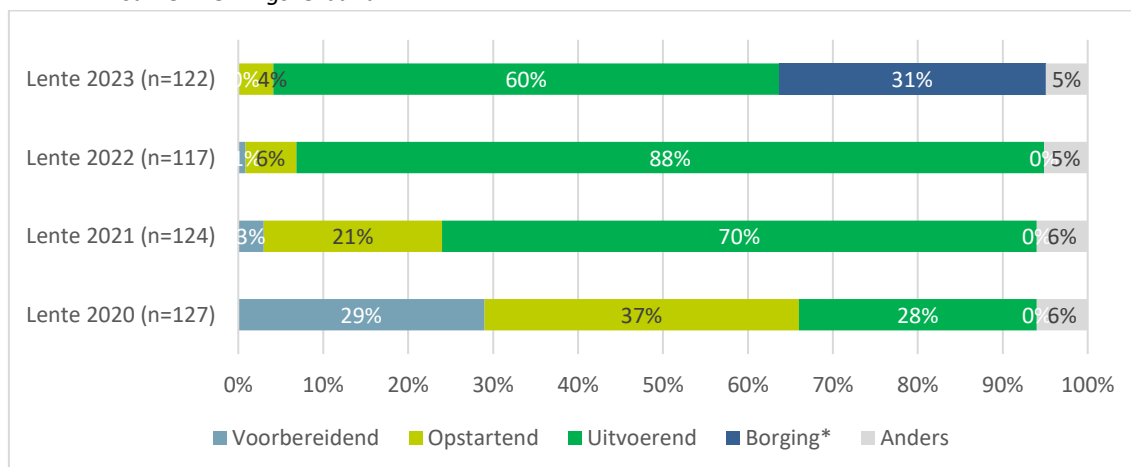
In dit hoofdstuk gaan we in op onderzoeksvraag 2: Hoe verloopt de realisatie van de plannen? We bespreken de uitvoering van de subsidieplannen gedurende de gehele subsidieperiode (paragraaf 3.1) en tussentijdse veranderingen in de realisatie van deze plannen (paragraaf 3.2). Daarnaast gaan we in op de randvoorwaarden die mogelijk hebben bijgedragen aan de uitvoering van de subsidieplannen en het oordeel van samenwerkingsverbanden over de aanwezigheid van deze voorwaarden (paragraaf 3.3). In de paragrafen 4.2, 5.2 en 6.2 gaan we dieper in op de realisatie van de subsidieactiviteiten per subsidiedoel.

3.1. Verloop uitvoering afgelopen jaren

Uitvoeringsfasen

De meeste samenwerkingsverbanden zijn in 2019 of 2020 begonnen met de uitvoering van de subsidieplannen. In de eerste meting vroegen we samenwerkingsverbanden aan te geven in welke maand zij waren gestart. Daaruit bleek dat een derde van de samenwerkingsverbanden startte met de uitvoering bij aanvang van schooljaar 2019/2020. Een vijfde startte begin 2020. In het voorjaar van 2020, ten tijde van de eerste meting van het monitoronderzoek, bevonden de meeste samenwerkingsverbanden zich nog in de voorbereidings- of opstartfase van de uitvoering van hun subsidieplan. Door de jaren heen nam het aantal samenwerkingsverbanden, dat bezig was met de daadwerkelijke uitvoering van de subsidieplannen, steeds verder toe (zie Figuur 3). In het voorjaar van 2023, gaf een derde van de samenwerkingsverbanden aan bezig te zijn met de borging van subsidieactiviteiten. Opvallend in de vierde meting was dat een klein deel van de samenwerkingsverbanden (4%) zich nog in de opstartende fase bevond.

Figuur 3. Samenwerkingsverbanden: Fase van uitvoering van het subsidieplan binnen het samenwerkingsverband.

* Voorgaande jaren is de fase van borging niet als antwoordoptie getoond.

Verlenging subsidieperiode

Vanwege COVID kregen samenwerkingsverbanden de mogelijkheid om verlenging aan te vragen van de subsidieregeling. Hiermee kregen ze tot het einde van schooljaar 2023 – 2024 de ruimte om de subsidiemiddelen te besteden. Ze kregen dus geen extra middelen, maar slechts meer tijd om de subsidiemiddelen in te zetten. De helft van de samenwerkingsverbanden die subsidie ontvingen hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot verlenging (71 van de 141 samenwerkingsverbanden). Aan deze

samenwerkingsverbanden is in het voorjaar van 2024 gevraagd hoe zij de verlenging hebben gebruikt. Daaruit blijkt dat de meeste samenwerkingsverbanden (83%) tijdens de verlenging reeds gestarte activiteiten uit het subsidieplan uitvoerden. Twee derde van de samenwerkingsverbanden hebben (ook) ingezet op het borgen van bestaande activiteiten tijdens het schooljaar 2023/2024. Een kwart van de samenwerkingsverbanden heeft de verlenging van de subsidie (ook) besteed aan het opstarten van nieuwe activiteiten uit het subsidieplan. Daarnaast blijkt dat voor de meeste samenwerkingsverbanden, die gebruik hebben gemaakt van de verlenging van de subsidieperiode, geldt dat er geen verschuivingen hebben plaatsgevonden met betrekking tot de doelgroep waarvoor de subsidie werd ingezet. Voor een aantal samenwerkingsverbanden was dit wel het geval. Zij gaven onder andere aan dat de doelgroep was verbreed, dat er meer aandacht was voor (hoog)begaafde leerlingen die (tijdelijk) geen onderwijs volgen en dubbel-bijzondere leerlingen: (hoog)begaafde leerlingen met leer-en/of gedragsproblemen.

Aan de 70 samenwerkingsverbanden die geen aanspraak hebben gemaakt op de verlenging is gevraagd waarom ze hier geen gebruik van hebben gemaakt. Ongeveer twee derde van hen (63%) gaf aan dat alle geplande activiteiten waren uitgevoerd en geborgd. Een deel van de samenwerkingsverbanden (43%) gaf (ook) aan dat alle subsidiemiddelen waren uitgegeven.

Impact covid

Het COVID-19 virus heeft veel invloed gehad op de uitvoering van de subsidieplannen. Voornamelijk in de tweede en derde meting, die betrekking hadden op schooljaren 2020 – 2021 en 2021 – 2022, werd dit duidelijk. In vrijwel alle samenwerkingsverbanden vonden geplande activiteiten online plaats of werden ze uitgesteld. Voor andere samenwerkingsverbanden gold dat activiteiten minder intensief konden worden uitgevoerd en bij een deel van de samenwerkingsverbanden werden activiteiten helemaal geannuleerd. Samenwerkingsverbanden gaven aan dat professionals door COVID minder tijd hadden om deel te nemen aan activiteiten, dat ze uitvielen door quarantaine of ziekte, dat betrokkenheid beperkt was door andere prioriteiten en dat uitwisseling tussen scholen beperkt mogelijk was. In het schooljaar 2022–2023 was de ervaren invloed van COVID op de uitvoering van de plannen afgenomen, hoewel nog steeds ruim de helft van de samenwerkingsverbanden aangaf enige mate van invloed te merken.

Ook scholen gaven in de vragenlijst van zowel 2021 als 2023 aan dat COVID van invloed was op de uitvoering van de subsidieactiviteiten. Zowel op het gebied van activiteiten voor (hoog)begaafde leerlingen als kennis- en professionaliseringsactiviteiten had de pandemie op de meeste scholen invloed op de uitvoering. Gevolg hiervan was volgens scholen dat de activiteiten die wel doorgingen niet van de gewenste kwaliteit waren. De door scholen ervaren invloed van COVID op de uitvoering was in 2023 iets afgenomen ten opzichte van 2021, hoewel het effect van de pandemie volgens de meerderheid van de scholen nog steeds (zeer) groot was. De wijze waarop COVID invloed heeft gehad, is binnen dit monitoronderzoek niet uitgevraagd.

3.2 Tussentijdse veranderingen realisatie plannen

Ruim vijf jaar geleden begonnen 141 samenwerkingsverbanden aan de uitvoering van de subsidieplannen en door de jaren heen zijn er verschillende verschuivingen geweest in de manier waarop plannen werden gerealiseerd.

Veranderingen in subsidieactiviteiten

Door de jaren heen gaven vrijwel alle samenwerkingsverbanden aan dat activiteiten – zowel onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten als kennis- en professionaliseringsactiviteiten en activiteiten rondom beleid – grotendeels werden uitgevoerd zoals beschreven in het subsidieplan. De mate waarin wijzigingen in de

uitvoering van de plannen plaatsvonden, verschilde per samenwerkingsverband. Het grootste deel van de samenwerkingsverbanden voerde de plannen met een aantal wijzigingen uit, maar er was ook een klein aantal samenwerkingsverbanden waar de uitvoering op een aantal punten anders was dan vooraf beschreven of zelfs grotendeels gewijzigd was. De meest voorkomende type wijziging was het concretiseren van de inhoud van activiteiten. Ook veranderde soms de intensiteit of inhoud van een activiteit of werden activiteiten geïntegreerd in het bestaande aanbod.

Voor scholen geldt dat iets minder dan de helft van hen niet op de hoogte was van de inhoud van het subsidieplan en dus niet goed de vergelijking tussen de plannen en de praktijk kon maken. De scholen die dat wel konden, gaven in beide jaren aan dat activiteiten over het algemeen volledig of deels werden gerealiseerd. Slechts enkele scholen gaven aan dat activiteiten helemaal niet werden gerealiseerd. Redenen daarvoor waren onder andere vertraging door COVID, beperkte financiële middelen en uitval en tekort aan personeel en beperkte betrokkenheid van scholen vanwege andere prioriteiten.

Veranderingen in doelen

Op het gebied van de doelen waarvoor samenwerkingsverbanden de subsidiemiddelen inzetten, voerde ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden veranderingen door. Doelen zijn voornamelijk verder geconcretiseerd of verbreed ten opzichte van hoe deze in de subsidieplannen waren geformuleerd. Een klein deel van de samenwerkingsverbanden stelde nieuwe doelen op, versmalde doelen of schrapte doelen. Redenen om doelen aan te passen waren onder andere de invloed van COVID op de haalbaarheid van doelen, voortschrijdend inzicht en de wensen en behoeften uit de praktijk.

Veranderingen in doelgroep(en) en signalering

Voor de meeste samenwerkingsverbanden gold dat de doelgroep(en) die ze wilden bereiken met de subsidieactiviteiten door de jaren heen hetzelfde gebleven is. Voor de samenwerkingsverbanden waar wel wijzigingen plaatsvonden in de beoogde doelgroep(en) ging het om een concretisering of juist een verbreding van de doelgroep. Redenen daarvoor waren voortschrijdend inzicht, behoefte aan een duidelijkere beschrijving of verschoven focus. Voor scholen gold dat de meesten van hen de doelgroepomschrijving bij hen op school gedurende de subsidieperiode hebben gewijzigd. Ook hier gaat het vooral om concretisering of verbreding van de doelgroep.

De meeste samenwerkingsverbanden lieten het aan scholen over om zelf de wijze van signalering van de doelgroep (mede) te bepalen (zie hoofdstuk 2.2). Scholen lukte het naar eigen zeggen redelijk goed om op basis van hun doelgroepomschrijving de juiste leerlingen te signaleren en te selecteren voor de onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten. Tussen de twee metingen waaraan scholen deelnamen (meting 2 en meting 4) zat daarin geen verschil. Ook de werkwijze die scholen hanteren voor de signalering bleef grotendeels gelijk. De meeste scholen combineren verschillende manieren van signaleren en gaan bijvoorbeeld uit van de algemene indruk van de leraar, gesprekken met ouders en prestaties op toetsen of Leerlingvolgsysteem-gegevens (LVS). In de wijze van signalering waren door de jaren heen kleine verschillen te zien: er was een lichte afname van het gebruik van prestaties op toetsen of LVS-gegevens en signaleringsinstrumenten en een toename van observaties van gedragspecialisten en gebruik van informatie uit een zorginstantie.

3.3 Randvoorwaarden

Er zijn bepaalde randvoorwaarden die positief bijdragen aan het laten slagen van nieuwe initiatieven en samenwerking in de praktijk (Provan & Kenis, 2008; Provan & Milward, 2001). Zo kan voldoende draagvlak en tijd op scholen eraan bijdragen dat er een goed aanbod, samenwerking en kennisdeling

plaatsvindt. Aan samenwerkingsverbanden zijn daarom ieder jaar een aantal randvoorwaarden voorgelegd met de vraag in hoeverre deze op dat moment aanwezig waren binnen het samenwerkingsverband. Het ging daarbij om de volgende randvoorwaarden, waarvan vervolgens een schaal is gemaakt:

- De deelnemende scholen zijn op de hoogte van de inhoud van het subsidieplan rondom (hoog)begaafdheid.
- Er is draagvlak voor de activiteiten uit het subsidieplan onder de deelnemende scholen.
- Professionals in de deelnemende scholen hebben voldoende tijd om de activiteiten uit het subsidieplan uit te voeren.
- Er is weinig verloop van personeel met expertise op het gebied van (hoog)begaafdheid binnen de deelnemende scholen.
- De scholen zijn betrokken geweest bij het opstellen van het subsidieplan rondom (hoog)begaafdheid.
- Aanbieders van (jeugd)zorg zijn toegankelijk voor de deelnemende scholen.
- Samenwerking tussen de deelnemende scholen wordt voldoende gefaciliteerd door het samenwerkingsverband.

Het oordeel van de samenwerkingsverbanden over de aanwezigheid van randvoorwaarden is over de jaren heen ongeveer gelijk gebleven. Dit kan bijvoorbeeld komen doordat randvoorwaarden, zoals het verloop van onderwijsprofessionals, hetzelfde zijn gebleven of moeilijk te veranderen zijn. Door de jaren heen bleven samenwerkingsverbanden steeds het minst positief over de toegankelijkheid van de aanbieders van (jeugd)zorg voor de deelnemende scholen en het meest positief over het draagvlak voor de activiteiten uit het subsidieplan onder deelnemende scholen. Wel zijn er verschillen te zien tussen sectoren. Samenwerkingsverbanden in het vo oordelen gemiddeld positiever over de aanwezigheid van de randvoorwaarden dan in het po.

4 Kennisdeling en professionalisering

Eén van de doelstellingen van de subsidieregeling is het vergroten en verspreiden van kennis over (hoog)begaafdheid binnen de school en het samenwerkingsverband. In dit hoofdstuk gaan we in paragraaf 4.1 eerst in op de mate waarin samenwerkingsverbanden en scholen ervaren dat kennis over (hoog)begaafdheid binnen het samenwerkingsverband en de school is vergroot en verspreid (onderzoeksvraag 3a). Hierbij blikken we ook terug op de bijdrage van de subsidie aan de aanwezige kennis en kennisdeling over (hoog)begaafdheid binnen de regio en de tevredenheid van samenwerkingsverbanden met de aangeboden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten. In paragraaf 4.2 beschrijven we de veranderingen in de aangeboden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten. Hiernaast gaan we in op de knelpunten en succesfactoren in de uitvoering van de subsidieplannen (onderzoeksvraag 2). De samenhang tussen achtergrondkenmerken van het samenwerkingsverband en het behalen van het subsidiedoel wordt waar relevant besproken in losstaande kaders (onderzoeksvraag 5).

4.1 Behalen subsidiedoel 'kennisvergroting en -verspreiding rondom (hoog)begaafdheid'

Sinds het schooljaar 2018–2019 hebben we samenwerkingsverbanden en scholen stellingen voorgelegd die toetsen in hoeverre er volgens hen sprake is van kennisvergroting en -verspreiding op het gebied van (hoog)begaafdheid. Om een beeld te krijgen van het kennisniveau over (hoog)begaafdheid hebben we samenwerkingsverbanden zes stellingen voorgelegd, bijvoorbeeld: "Vrijwel alle deelnemende scholen zijn in staat om (hoog)begaafde leerlingen (vroegtijdig) te signaleren." en "Er is op vrijwel alle deelnemende scholen voldoende kennis aanwezig over het voorkomen van schooluitval bij (hoog)begaafde leerlingen". Voor het subsidiedoel kennisdeling hebben we samenwerkingsverbanden vijf stellingen voorgelegd om een beeld te krijgen van hun ervaringen of er voldoende kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid plaatsvindt in hun regio. Bijvoorbeeld: "Vrijwel alle deelnemende scholen wisselen kennis en ervaringen met elkaar uit op het gebied van (hoog)begaafdheid". De gemiddelde score op de stellingen samen, zogeheten schalen⁸, meten het kennisniveau en de mate van kennisdeling op het gebied van (hoog)begaafdheid.

Samenhang achtergrondkenmerken

In aanvullende analyses zijn de schalen 'kennisniveau' en 'kennisdeling' getest op de achtergrondkenmerken sector, grootte, omvang van de subsidie en het model van sturing binnen het samenwerkingsverband. Hiermee is gekeken of het oordeel van samenwerkingsverbanden over het huidige kennisniveau en de mate van kennisdeling in de regio verschilt tussen samenwerkingsverbanden met verschillende achtergrondkenmerken. De resultaten hiervan worden waar relevant vermeldt in losstaande kaders.

⁸ Zie bijlage 2.

Ontwikkelingen tijdens de subsidieperiode (2019–2024)

Samenwerkingsverbanden ervaren sinds de start van de subsidieregeling een toename in de mate van kennis en kennisdeling omtrent (hoog)begaafdheid binnen de regio. We zien een significante toename over de vijf jaar van de subsidieperiode, waarbij samenwerkingsverbanden met name in de eerste drie jaar van de subsidieperiode positiever zijn gaan oordelen over de subsidiedoelen kennisdeling en professionalisering. In de laatste twee metingen is deze trend gestabiliseerd⁹.

Laatste meting (2024)

Vijf jaar na de start van de subsidieregeling oordelen samenwerkingsverbanden gemiddeld gematigd positief over het kennisniveau en de kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid in de regio. Op een zeven-puntsschaal beoordelen samenwerkingsverbanden het kennisniveau gemiddeld met een 5,0¹⁰ en de kennisdeling met een 4,8¹¹ (zie ook figuur 4). Een aanzienlijk deel van de samenwerkingsverbanden oordeelt nog beneden-gemiddeld¹² over het kennisniveau (14%), de kennisdeling (23%) in de regio. In het voorjaar van 2024 is ruim de helft van de samenwerkingsverbanden (zeer) tevreden over de aangeboden kennisdelings- en professionaliseringactiviteiten. Een substantieel deel (38%) is noch ontevreden, nog tevreden. Daarnaast is een klein deel van de samenwerkingsverbanden in deze vijfde meting (zeer) ontevreden over het kennisdelings- en professionaliseringsaanbod.

Samenhang achtergrondkenmerken

Uit aanvullende analyses op basis van de vijfde meting blijkt dat grote samenwerkingsverbanden (met veel scholen) significant⁹ hoger oordelen over de mate van kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid in de regio ($Gem.=5.2$) dan middelgrote samenwerkingsverbanden ($Gem.=4.6$). Er is geen significante samenhang tussen kleine samenwerkingsverbanden (met weinig scholen) en middelgrote of grote samenwerkingsverbanden.

Er is geen significante samenhang tussen de andere achtergrondkenmerken van samenwerkingsverbanden en kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid. Ook is er geen significante samenhang tussen het aanwezige kennisniveau en de achtergrondkenmerken van samenwerkingsverbanden.

^a $F(127,2) = 3.296, p = .040$

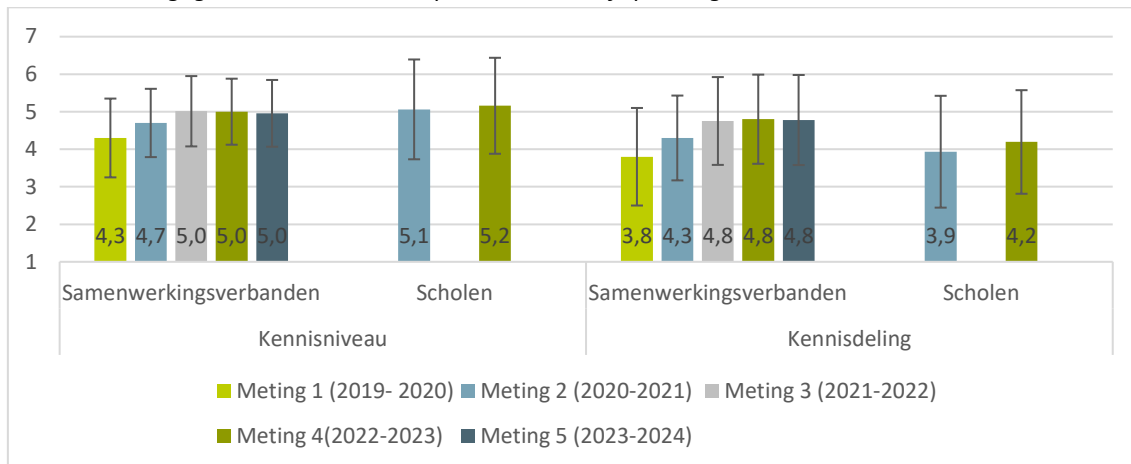
⁹ Zie bijlage 3 voor meer informatie over de aanvullende analyses.

¹⁰ Het kennisniveau in M5 loopt van 2.71 t/m 6.86 (gemiddelde 4.96; mediaan 5.0; modus 5.0 met een standaarddeviatie van 0.89. Er is geen significante samenhang met de achtergrondkenmerken.

¹¹ De mate van kennisdeling in M5 loopt van 1.40 t/m 7.0 (gemiddelde 4.78; mediaan 4.8; modus 5.0) met een standaarddeviatie van 1.20.

¹² Op een 7-puntsschaal lager dan een 4.0.

Figuur 4. Het gemiddelde oordeel van samenwerkingsverbanden en scholen op de schalen 'kennisniveau' en 'kennisdeling' gedurende de subsidieperiode, inclusief spreiding¹³.

Scholen oordeelden in het tweede en vierde jaar van de subsidieperiode ook gemiddeld gematigd positief over het kennisniveau- en mate van kennisdeling binnen hun regio. Scholen lijken minder positief over de mate van kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid in hun regio dan over het kennisniveau op dit thema¹⁴.

Samenhang achtergrondkenmerken

Uit aanvullende analyses op basis van de vijfde meting blijkt dat samenwerkingsverbanden die lerende netwerken, werkgroepen of intervisiegroepen op het gebied van (hoog)begaafdheid organiseren in de regio significant^a hoger oordelen over de mate van kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid in de regio dan samenwerkingsverbanden die deze initiatieven niet aanbieden. Ook samenwerkingsverbanden die conferenties, congressen, webinars en symposia met betrekking tot (hoog)begaafdheid aanbieden, oordelen significant^b hoger op dit subsidiedoel dan samenwerkingsverbanden zonder dit aanbod. Is er geen samenhang tussen de overige aangeboden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten en de andere achtergrondkenmerken van samenwerkingsverbanden.

a $F(126,1) = 5.002, p = .027$. Samenwerkingsverbanden met lerende netwerken/werkgroepen/intervisie ($gem = 4.81$), zonder ($Gem = 3.18$)

b $F(123,1) = 4.441, p = .037$. Samenwerkingsverbanden met conferenties, congressen, webinars en symposia m.b.t. (hoog)begaafdheid ($Gem = 4.50$), zonder ($Gem = 4.96$)

Scholen zijn in de vierde meting overwegend tevreden over de beschikbaarheid, het type en de kwaliteit van de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten rondom (hoog)begaafdheid die worden georganiseerd voor de onderwijsprofessionals van hun school¹⁵. Scholen gaven aan dat activiteiten rondom kennisdeling en professionalisering met name leidden tot een toename in expertise en meer uitwisseling van kennis binnen de school. Ook benoemden scholen dat zij door deelname aan

¹³ De spreiding (sd) geeft de mate van variatie rond het gemiddelde weer, waarbij de lijn de afstand toont van één standaarddeviatie onder tot één standaarddeviatie boven het gemiddelde.

¹⁴ De oordelen van scholen op de subsidiedoelen hangen samen met verschillende achtergrondkenmerken, zo oordelen po-scholen positiever dan vo-scholen over de aanwezige kennis binnen de regio.

¹⁵ Zie ook (Suijkerbuijk et al., 2023): Meting 4, figuur 4.16.

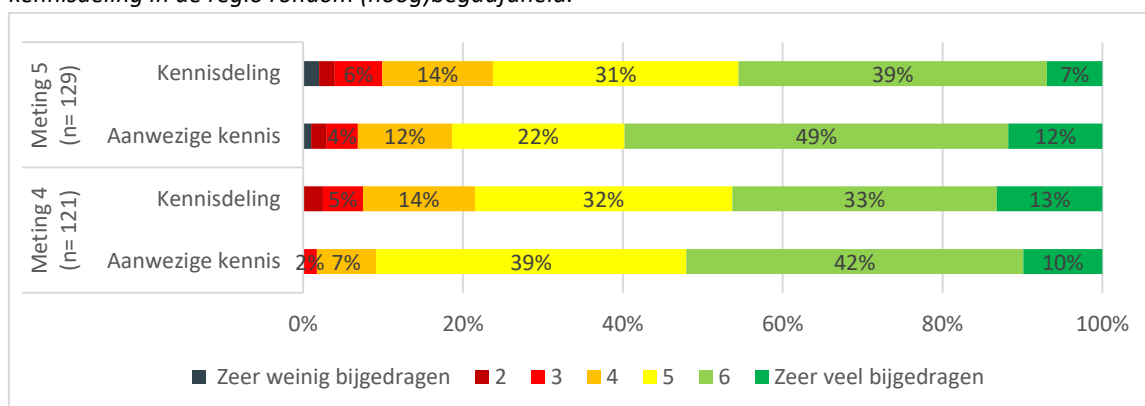
kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten (hoog)begaafde leerlingen op school beter kunnen ondersteunen en onderwijzen.

In de reflectiebijeenkomst van de vierde en vijfde meting gaven samenwerkingsverbanden verschillende mogelijke verklaringen voor de bevinding dat het oordeel in de laatste metingen vergelijkbaar is gebleven. Scholen en samenwerkingsverbanden geven bijvoorbeeld aan kritisch te zijn op de mate van kennis en kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid in hun eigen regio. Hierbij kan er sprake zijn van het Dunning-Kurgereffect¹⁶, waarbij mensen door een cognitieve bias kritischer gaan kijken naar hun eigen kunnen naarmate ze competent worden. Hierdoor krijgen ze meer voor elkaar, maar zien dan ook steeds beter wat er nog mist. Ook werden het lerarentekort, de moeizame samenwerking tussen scholen, concurrentie en het wegvallen van de NPO-gelden genoemd als (potentiële) belemmerende factoren.

Oordeel bijdrage subsidie

De meeste samenwerkingsverbanden zijn, net als vorig jaar, positief over de bijdrage van de subsidie aan de aanwezige kennis en kennisdeling over (hoog)begaafdheid binnen de regio. Een klein deel van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat de subsidie beperkt heeft bijgedragen (zie Figuur 5). Hierbij zien we geen grote verschillen tussen samenwerkingsverbanden met en zonder verlenging van de subsidieperiode. Ook is er geen significante samenhang tussen de omvang van het subsidiebudget en het oordeel van samenwerkingsverbanden over de bijdrage van de subsidie aan de aanwezige kennis en kennisdeling over (hoog)begaafdheid binnen de regio.

Figuur 5. Oordeel samenwerkingsverbanden over bijdrage subsidie aan het kennisniveau en de kennisdeling in de regio rondom (hoog)begaafdheid.

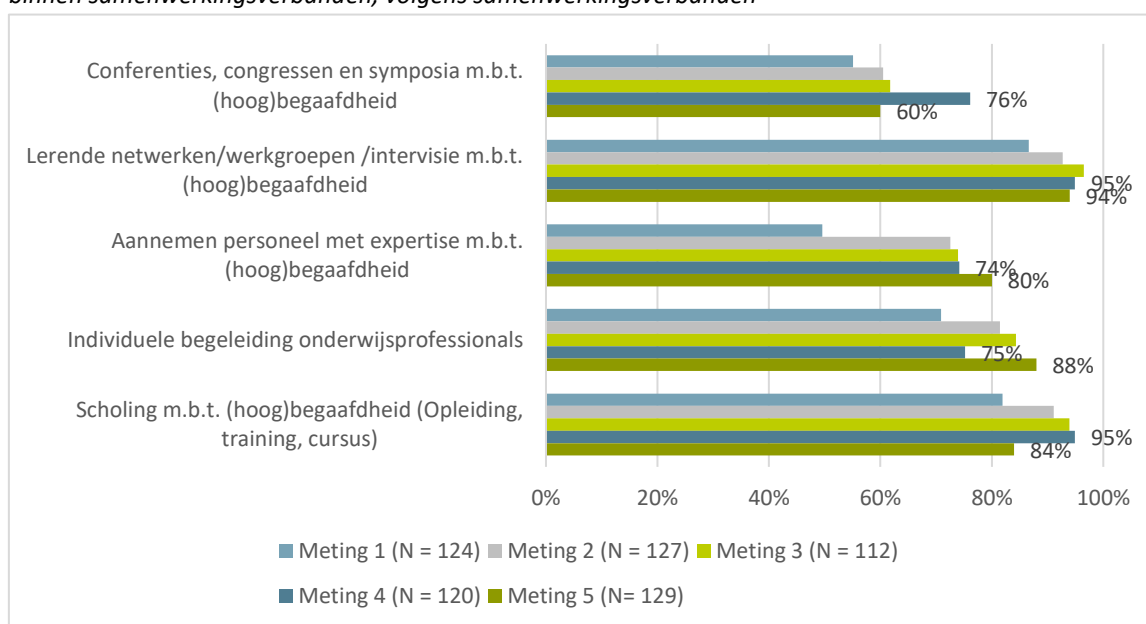
4.2 Realisatie plannen: aangeboden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten

In de afgelopen jaren zetten vrijwel alle samenwerkingsverbanden in op kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten. In figuur 6 is te zien dat samenwerkingsverbanden gedurende de subsidieperiode steeds meer activiteiten rondom kennisdeling en professionalisering aanboden, zoals scholing rondom (hoog)begaafdheid, lerende netwerken, werkgroepen, congressen en webinars. Ook faciliteerde het merendeel van de samenwerkingsverbanden kennisdeling en professionalisering op scholen in de regio door individuele begeleiding voor onderwijsprofessionals en de inzet van personeel

¹⁶ Kruger, J., & Dunning, D. (2009). Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments. *Psychology*, 1(1), 30-46.

met expertise op (hoog)begaafdheid. Het grootste deel van deze activiteiten werd door samenwerkingsverbanden gedeeltelijk of volledig betaald vanuit de subsidie. Tijdens de vijfde meting in schooljaar 2023/2024 worden er, vergeleken met het voorgaande jaar, minder conferenties, congressen en symposia aangeboden met betrekking tot (hoog)begaafdheid.

Figuur 6. Aangeboden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten¹⁷ rondom (hoog)begaafdheid binnen samenwerkingsverbanden, volgens samenwerkingsverbanden¹⁸

Door de jaren heen gaven samenwerkingsverbanden in de vragenlijsten aan hun plannen en doelen op het gebied van kennisdeling en professionalisering verder te concretiseren. In de uitvoering waren voornamelijk wijzigingen in het aantal deelnemende scholen en professionals te zien. In sommige samenwerkingsverbanden ging het om een toename, terwijl andere samenwerkingsverbanden een daling van deelnemers zagen. Naast het toenemende aanbod op het gebied van kennisdeling en professionalisering integreerden samenwerkingsverbanden in de laatste jaren ook steeds meer activiteiten in hun bestaande aanbod. Hiermee werden onder andere scholingsactiviteiten, de inzet van experts en werkgroepen geborgd.

Aandachtspunten en succesfactoren volgens scholen

Vrijwel alle scholen ervaren door de jaren heen opbrengsten van hun deelname aan kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten. De meest genoemde aspecten zijn een toename in expertise, meer uitwisseling van kennis en duidelijke communicatie richting professionals over het aanbod. De door de scholen genoemde opbrengsten zijn door de jaren heen ongeveer gelijk gebleven. De meest genoemde knelpunten omtrent de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten draaien om het vrijmaken van meer beschikbare tijd voor professionals, het creëren van een aanbod dat past bij de behoeften van professionals en bij de onderwijspraktijk. De aandachtspunten die scholen ervaren zijn vergelijkbaar in de tweede en vierde meting.

¹⁷ Deze activiteiten kunnen volledig, deels of niet vanuit de subsidie (hoog)begaafde leerlingen zijn betaald. In Meting 4 (Suijkerbuijk et al., 2023) figuur 4.13 is weergegeven in welke mate deze activiteiten worden gefinancierd vanuit de subsidie (incl. cofinanciering).

¹⁸ Ongeacht gefinancierd vanuit de subsidie of niet.

Wensen en behoeften in de regio rondom kennis(deling) over (hoog)begaafdheid

We hebben samenwerkingsverbanden gevraagd welke kennis over (hoog)begaafdheid er nog ontbreekt in de regio en wat ze nodig hebben om deze kennis op te doen. Een deel van de samenwerkingsverbanden benoemt specifieke onderwerpen waarover specifieke kennis ontbreekt. Veel samenwerkingsverbanden geven aan behoefte te hebben aan praktische vertalingen naar de lespraktijk of kennis over signalering, dubbel-bijzondere leerlingen en differentiëren.

Een deel van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat er voldoende kennis over (hoog)begaafdheid aanwezig is op de (meeste) scholen, maar deze kennis wordt niet met alle betrokkenen gedeeld. Enkele samenwerkingsverbanden geven bijvoorbeeld aan:

“Het is niet zozeer de kennis die ontbreekt. Het zit meer in het organiseren hiervan” (samenwerkingsverband vo),

“Er ontbreekt geen kennis. Er is juist TE veel kennis. Verschillende experts hebben verschillende meningen en zeggen dat dat 'kennis' is. Het is een zeer weerbarstig onderwerp. Laten we stoppen met deze 'diagnose' ”(samenwerkingsverband vo),

“Niet alle scholen met hoogbegaafde leerlingen hebben deelgenomen. Voor een deel van die professionals zal gelden dat ze nog niet weten wat ze niet weten over de doelgroep” (samenwerkingsverband vo).

De kennis blijft veelal geconcentreerd bij professionals met een coördinerende rol, zoals HB-specialisten, en bereikt niet altijd alle professionals die dagelijks met de leerlingen in de groep werken. Hierover geven twee samenwerkingsverbanden aan:

“Binnen het samenwerkingsverband en de scholen is kennis over (hoog)begaafdheid aanwezig. Doordat er geen eenduidige definitie is over wat (hoog)begaafdheid is en hoe je leerlingen erbij kunt begeleiden, is de kennis wisselend van aard en is het ook zoeken naar welke kennis voor welke school en voor welk personeelslid gewenst is. De duurzaamheid van de kennis is aandachtspunt binnen onze regio. Geschoolde mensen krijgen een andere baan/takenpakket waardoor kennis niet altijd blijvend aanwezig is” (samenwerkingsverband vo),

“Het is niet zozeer kennis die ontbreekt - inmiddels hebben vrijwel alle scholen een HB-specialist in huis - alswel het echt stevig innemen van de plek in de school die daarbij hoort. Zodat er blijvend draagvlak is en degelijk en duurzaam beleid wordt ontwikkeld. Wij bieden (vanuit de HB-subsidie) een opleiding aan die is gericht op het versterken van de rol van de eerder door ons opgeleide HB-specialisten op de scholen. Doel hiervan is dat deze professionals hun expertrol nadrukkelijker gaan innemen binnen ons samenwerkingsverband. Denk aan het ondersteunen van HB-specialisten op scholen bij het ontwikkelen van beleid; het ondersteunen van HB-specialisten op basis van hulpvragen; het organiseren van momenten voor kennisdeling van HB-specialisten. Dat is wat wij denken dat nodig is” (samenwerkingsverband po).

Daarnaast noemen veel samenwerkingsverbanden tijdsgebrek, (grote) personeelstekorten en kennishiaten door personele wisselingen als grootste knelpunten in het vergroten van kennis en kennisdeling omtrent (hoog)begaafdheid in de regio.

5 Passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod

Eén van de doelstellingen van de subsidieregeling betreft het stimuleren van een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Dit houdt in dat het aanbod passend moet zijn bij de ondersteuningsbehoeften van *alle* (hoog)begaafde leerlingen en voor elk type (hoog)begaafde leerling binnen de doelgroepdefinitie van het samenwerkingsverband. In dit hoofdstuk gaan we in paragraaf 5.1. eerst in op de mate waarin samenwerkingsverbanden en scholen ervaren dat er een beter passend aanbod is voor begaafde leerlingen binnen de regio (onderzoeksvraag 3b). Hierbij blikken we ook terug op de bijdrage van de subsidie aan het passend- en dekkend onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen en de tevredenheid over de aangeboden onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen. In paragraaf 5.2. beschrijven we de veranderingen in het onderwijs- en ondersteuningsaanbod, de mate waarin er een passend en dekkend aanbod is voor diverse doelgroepen en de ervaren succesfactoren en knelpunten (onderzoeksvraag 2). De samenhang tussen achtergrondkenmerken van het samenwerkingsverband en het behalen van het subsidiedoel wordt waar relevant besproken in losstaande kaders (onderzoeksvraag 5).

5.1. Behalen subsidiedoel 'passend en dekkend onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen'

Sinds het schooljaar 2018–2019 hebben we samenwerkingsverbanden en scholen¹⁹ zes stellingen voorgelegd die toetsen in hoeverre er volgens hen een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod is, zoals: “met betrekking tot de basisondersteuning is er een passend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op de scholen” en “Het onderwijs- en ondersteuningsaanbod is dekkend voor vrijwel alle (hoog)begaafde leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften”. De gemiddelde score op de stellingen samen, de zogeheten schaal²⁰, meet de mate waarin er een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod is.

Samenhang achtergrondkenmerken

In aanvullende analyses is de schaal 'passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod' getest op de achtergrondkenmerken sector, grootte, omvang van de subsidie en het model van sturing binnen het samenwerkingsverband. Hiermee is gekeken of het oordeel van samenwerkingsverbanden over het passend en dekkend aanbod in de regio verschilt tussen samenwerkingsverbanden met verschillende achtergrondkenmerken. De resultaten hiervan worden in dit hoofdstuk beschreven in losstaande kaders.

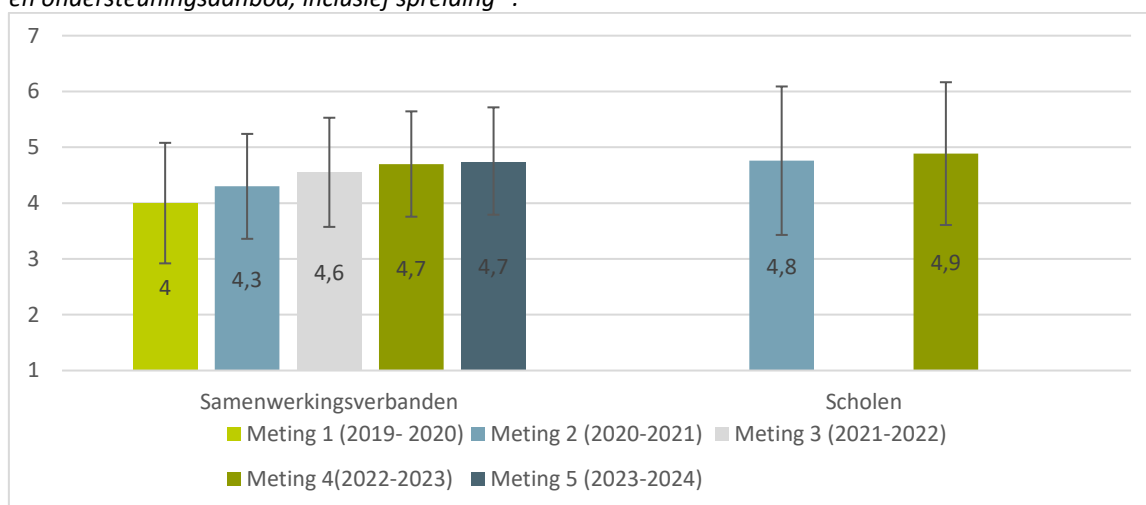
¹⁹ Scholen zijn uitsluitend in meting 2 en 4 bevroegd.

²⁰ Zie bijlage.

Ontwikkelingen tijdens de subsidieperiode (2019–2024)

Samenwerkingsverbanden ervaren sinds de start van de subsidieregeling een toename in de mate waarin er passend aanbod is voor (hoog)begaafde leerlingen binnen het samenwerkingsverband en de school. Over de vijf jaar van de subsidieperiode zien we een significante toename in het oordeel over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod omtrent (hoog)begaafdheid. Hierbij zijn samenwerkingsverbanden met name in de eerste twee jaar van de subsidieperiode positiever gaan oordelen over het subsidiedoel omtrent de mate van passend en dekkend onderwijsaanbod in de regio. In de laatste drie metingen is deze trend gestabiliseerd²¹.

Figuur 7. Het gemiddelde oordeel van samenwerkingsverbanden en scholen over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod, inclusief spreiding²².

De tevredenheid van samenwerkingsverbanden over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen is toegenomen sinds de start van de subsidieperiode²³. Ook scholen lijken positiever te oordelen sinds de start van de subsidieperiode. Het percentage scholen dat tevreden is over het niveau van het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod is licht toegenomen tussen de tweede en vierde meting²⁴.

²¹ Zie bijlage 3 voor meer informatie over de aanvullende analyses.

²² De spreiding (sd) geeft de mate van variatie van de scores rond het gemiddelde weer, waarbij de lijn de afstand toont van één standaarddeviatie onder tot één standaarddeviatie boven het gemiddelde.

²³ Deze toename is significant, zie bijlage 3 voor meer informatie over de aanvullende analyses.

²⁴ Meting 4 (Suijkerbuijk et al., 2023); Figuur 4.7.

Laatste meting (2024)

Vijf jaar na de start van de subsidieregeling oordelen samenwerkingsverbanden gemiddeld gematigd positief over het passend en dekkend aanbod in de regio. Op een zeven-puntsschaal beoordelen samenwerkingsverbanden hun onderwijs- en ondersteuningsaanbod gemiddeld met een 4,7²⁵. Bijna een kwart (23%) van de samenwerkingsverbanden oordeelt beneden-gemiddeld (lager dan een 4) over het onderwijs- en ondersteuningsaanbod in de regio. In de vorige meting oordeelde 19% van de samenwerkingsverbanden beneden-gemiddeld.

Samenhang achtergrondkenmerken

Samenwerkingsverbanden met een groot subsidiebudget oordelen (€400.000 >) in meting 5 significant hoger over het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod ($Gem = 5.1$) dan samenwerkingsverbanden een klein budget ($Gem = 4.5$; < €250.000). Hiernaast oordelen samenwerkingsverbanden PO in meting 5 significant hoger over het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod ($Gem = 5.0$) dan samenwerkingsverbanden VO ($Gem = 4.5$). Er is geen significante samenhang tussen het oordeel over het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod en het sturingsmodel of de omvang van samenwerkingsverbanden.

a: $F(126,2) = 3.909$, $p = .213$

b: $F(127,2) = 6.407$, $p = .013$

Ruim de helft van de samenwerkingsverbanden geeft bij de laatste meting aan (zeer) tevreden te zijn met het ondersteunings- en onderwijsaanbod in de regio, zeven samenwerkingsverbanden zijn ontevreden met het huidige ondersteunings- en onderwijsaanbod. De helft van de scholen geeft bij de laatste meting onder scholen (meting 4) aan dat het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod (zeer) passend is.

Samenhang achtergrondkenmerken

Uit aanvullende analyses op basis van de vijfde meting blijkt dat samenwerkingsverbanden die voltijd groepsonderwijs voor (hoog)begaafden aanbieden significant^a hoger oordelen over het subsidiedoel 'passend en dekkend onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen' dan samenwerkingsverbanden zonder voltijd begaafdheidsaanbod. Ook samenwerkingsverbanden die deeltijd groepsonderwijs voor (hoog)begaafden aanbieden, oordelen significant^b hoger op dit subsidiedoel dan samenwerkingsverbanden zonder deeltijd (hoog)begaafdheidsonderwijs. Is er geen samenhang tussen de overige aangeboden onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen en de andere achtergrondkenmerken van samenwerkingsverbanden.

a: $F(126,1) = 10.024$, $p = .002$. Samenwerkingsverbanden met voltijd aanbod ($Gem = 4.99$, $n = 66$),
zonder voltijd aanbod ($Gem = 4.45$, $n = 61$)

b: $F(125,1) = 4.900$, $p = .029$. Samenwerkingsverbanden met deeltijd aanbod ($Gem = 4.85$, $n = 95$),
zonder deeltijd aanbod ($Gem = 4.40$, $n = 31$)

In de reflectiebijeenkomst van de vierde en vijfde meting gaven samenwerkingsverbanden verschillende mogelijke verklaringen voor de bevinding dat het oordeel in de laatste metingen vergelijkbaar is gebleven. Er werd geopperd dat dit kon komen doordat zowel samenwerkingsverbanden als scholen zien dat het altijd beter kan. Ze zijn kritisch op zichzelf. Ze geven aan dat het om een complexe doelgroep gaat waarbij

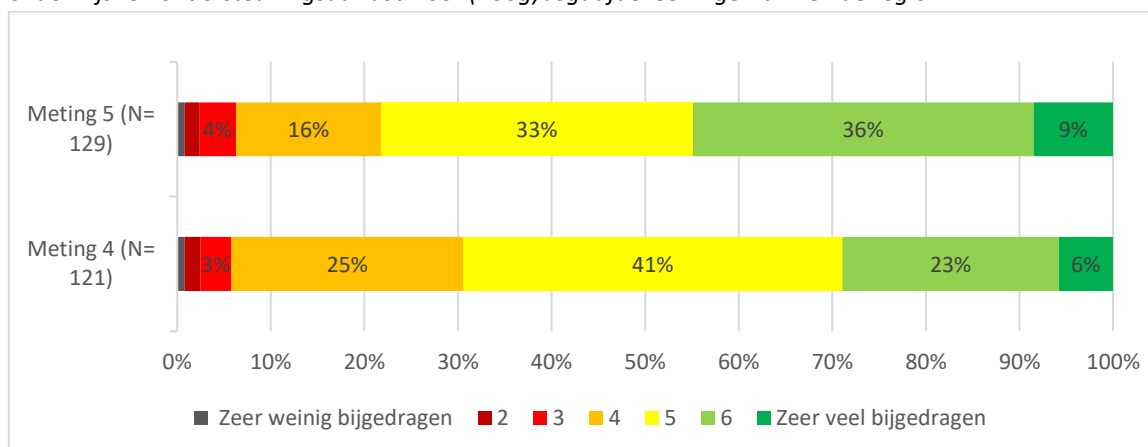
²⁵ De mate van een passend en dekkend aanbod in M5 loopt van 2.17 t/m 7.00 (gemiddelde 4.74; mediaan 4.7 en standaarddeviatie van 0.97).

er altijd ruimte is voor verdere verbetering in het bieden van ondersteuning. Voornamelijk rondom dubbel-bijzondere leerlingen lijkt er nog veel winst te behalen op het gebied van aanbod en deskundigheid.

Oordeel bijdrage subsidie

De meeste samenwerkingsverbanden zijn positief over de bijdrage van de subsidie aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaaftde leerlingen binnen de regio. Een klein deel van de samenwerkingsverbanden geeft daarentegen aan dat de subsidie beperkt heeft bijgedragen (Figuur 8). In vergelijking met de vorige meting zijn samenwerkingsverbanden iets positiever gaan oordelen over de bijdrage van de subsidie. Hierbij zien we geen grote verschillen tussen samenwerkingsverbanden met en zonder verlenging van de subsidieperiode.

Figuur 8. Oordeel samenwerkingsverbanden over bijdrage subsidie aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaaftde leerlingen binnen de regio.

5.2 Realisatie plannen: aangeboden onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaaftde leerlingen

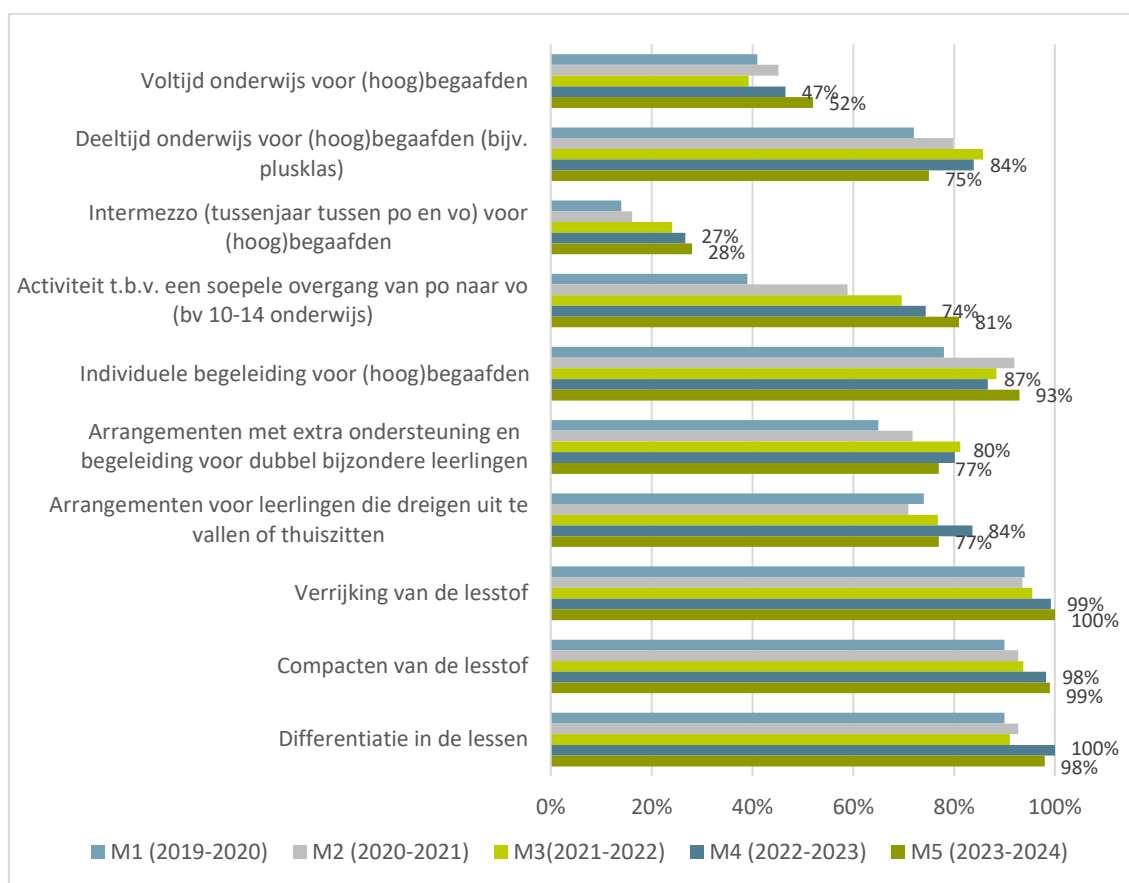
In de afgelopen jaren hebben samenwerkingsverbanden een brede variatie aan onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten aangeboden aan (hoog)begaaftde leerlingen (figuur 9). Deze activiteiten werden volledig, deels of niet vanuit de subsidie (hoog)begaaftde leerlingen betaald²⁶.

In de eerste drie jaar van de subsidieregeling zijn er steeds meer samenwerkingsverbanden die aangeven dat er in hun regio deeltijd hoogbegaafdheidsonderwijs, activiteiten voor een soepele overgang van po naar vo en arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen bestaan. Tevens geven steeds meer samenwerkingsverbanden over de jaren heen aan activiteiten aan te bieden ten behoeve van de basisondersteuning (verrijking, compacten en differentiatie). In de laatste twee metingen is deze trend van een toename in het activiteitenaanbod gestabiliseerd of is er een kleine afname te zien in de aangeboden activiteiten²⁷. Deelnemers aan de reflectiebijeenkomst van de vorige meting gaven aan dat dit mogelijk komt door een plafondeffect van wat er met de beschikbare middelen en personeel bereikt kan worden. Waarschijnlijk zijn er met name de eerste jaren vooral veel nieuwe activiteiten opgestart met behulp van de subsidie en zijn de activiteiten daarna verder voortgezet.

²⁶ In Meting 4 (Suijkerbuijk et al., 2023), Figuur 4.3 is weergegeven in welke mate deze activiteiten worden gefinancierd vanuit de subsidie (incl. cofinanciering).

²⁷ Er is geen verschil tussen het aandeel swv'en met en zonder verlenging in wel of niet aanbieden van deeltijd onderwijs.

Figuur 9²⁸ Aangeboden onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen, volgens samenwerkingsverbanden

Uit de vierde meting kwam naar voren dat scholen, in vergelijking met samenwerkingsverbanden, minder vaak aangeven dat onderwijs en onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen aanwezig zijn in de regio. Hiervoor zijn twee mogelijke verklaringen. Allereerst hebben sommige scholen aangegeven dat ze niet weten of bepaalde activiteiten worden georganiseerd. Zo geeft ongeveer 1 op de 8 scholen aan niet te weten of er in de regio arrangementen voor thuiszitters, arrangementen voor dubbel-bijzondere leerlingen of een tussenjaar tussen po-vo worden aangeboden. Daarnaast zijn er activiteiten waarvan samenwerkingsverbanden aangeven dat ze vooral plaatsvinden op een beperkt aantal scholen binnen het samenwerkingsverband²⁹. Dit zien we in het bijzonder bij activiteiten rondom de overgang po-vo, deeltijds hoogbegaafdheidsonderwijs en voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs.

²⁸ In meting 5 zijn er enkele aanpassingen gedaan in de vraagstelling ten behoeve van de monitoring van de nieuwe subsidieregeling. Zo zijn het voltijd onderwijs, deeltijd onderwijs en aanbod m.b.t. versnellen uitgebreider uitgevraagd. Voor de vergelijking met de eerdere metingen zijn deze samengevoegd in de analyses. De aanvullende gegevens over het onderwijs- en ondersteuningsaanbod worden opgenomen in de monitoring van de nieuwe subsidieregeling.

²⁹ Meting 4 (Suijkerbuijk et al., 2023); Figuur 4.1.

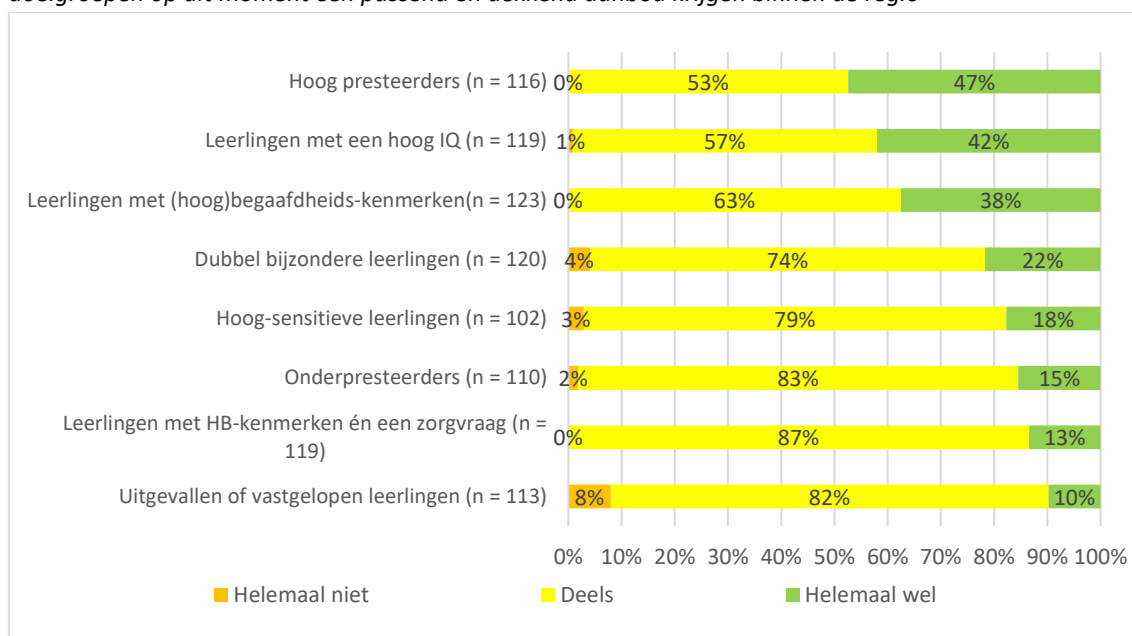
Passend en dekkend aanbod voor diverse doelgroepen

De populatie (hoog)begaafde leerlingen is divers met uiteenlopende ondersteuningsbehoefte(n) en verschillende type doelgroepen. Binnen de subsidieregeling konden samenwerkingsverbanden zelf de doelgroep definiëren en maakten hierbij vaak gebruik van een combinatie van kenmerken (bijvoorbeeld cognitie, creativiteit en motivatie; zie paragraaf 2.2). Voor deze verschillende doelgroepen is uitgevraagd of er een passend en dekkend aanbod is binnen de regio.

In het voorjaar van 2024 bleek dat voor de meeste doelgroepen deels of volledig aanbod beschikbaar was binnen de regio. Echter, voor de groep leerlingen die is vastgelopen in het onderwijs of tijdelijk geen onderwijs volgen, ontbrak dit aanbod in sommige samenwerkingsverbanden. Tijdens een reflectiebijeenkomst over de vijfde meting werd aan de samenwerkingsverbanden gevraagd om deze resultaten te duiden.

Samenwerkingsverbanden gaven in de reflectiebijeenkomst aan dat het realiseren van een passend en dekkend aanbod voor alle doelgroepen complex is. Het aanbod is bijvoorbeeld afhankelijk van de mogelijkheden van scholen in de regio. Wat scholen kunnen bieden is afhankelijk van factoren zoals grootte van de school en beschikbare middelen. Daarnaast geven samenwerkingsverbanden aan dat soms onduidelijk is wanneer een aanbod echt 'dekkend' is. Een aantal samenwerkingsverbanden geeft aan op papier een dekkend aanbod hebben, maar dat in praktijk het aanbod toch niet helemaal volledig passend is bij de specifieke ondersteuningsbehoeften van individuele leerlingen. Daarom benadrukken de samenwerkingsverbanden het belang van het voortdurend kritisch evalueren en waar nodig aanpassen van het aanbod om zo goed mogelijk in te spelen op de behoeften van alle leerlingen.

Figuur 10. *Samenwerkingsverbanden: Mate waarin (hoog)begaafde leerlingen uit verschillende doelgroepen op dit moment een passend en dekkend aanbod krijgen binnen de regio³⁰*

³⁰ Exclusief antwoordopties 'Weet niet' en 'Valt niet binnen doelgroepsomschrijving'

Aandachtspunten en succesfactoren volgens scholen

In de vierde meting zien de meeste scholen (88%) één of meerdere aandachtspunten voor de deelname van (hoog)begaafde leerlingen aan onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten in hun regio. De meeste aandachtspunten hebben betrekking op het hebben van voldoende (thuisnabij) aanbod, voldoende expertise en een goede communicatie en afstemming. Naast aandachtspunten ervaren vrijwel alle scholen (95%) ook succesfactoren en/of opbrengsten van de activiteiten. Scholen benoemen positieve sociaal-emotionele opbrengsten voor de deelnemende leerlingen, passende activiteiten bij de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen, meer tevreden ouders en duidelijk communicatie over het aanbod het meest als succesfactoren.

Wensen en behoeften in de regio rondom een dekkend en passend onderwijsaanbod

We hebben samenwerkingsverbanden gevraagd wat ze nodig hebben om te komen tot een goed dekkend en passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Daarnaast hebben we gevraagd wat er ontbreekt in het huidige aanbod. Samenwerkingsverbanden benoemen uiteenlopende behoeften binnen hun regio. Deze hebben veelal betrekking op het vergroten van expertise en het opzetten of uitbreiden van het aanbod voor dubbel-bijzondere leerlingen met specifieke ondersteuningsvraagstukken. Samenwerkingsverbanden geven bijvoorbeeld aan:

“De grootste puzzel wordt gevormd door de doelgroep 'dubbel-bijzondere' leerlingen. Wij zijn onder meer met het gespecialiseerde onderwijs in gesprek om te komen tot een doorgaande leerlijn voor deze doelgroep. Op deze scholen (de Integrale Kindcentra) komen HB-expertise en expertise op het gebied van gedrag (en alles wat daarbij hoort) samen; hier een passend aanbod realiseren zou het netwerk meer dekkend maken” (samenwerkingsverband po),

“Die (hoog)begaafde leerlingen waarbij een of meerdere andere diagnoses lijken te overheersen. Wat dit soms ingewikkeld maakt, is de communicatie met ouders hierover” (samenwerkingsverband vo).

Hiernaast ontbreekt er binnen veel samenwerkingsverbanden expertise over en aanbod voor andere doelgroepen, zoals jonge (hoog)begaafde leerlingen, (dreigende) thuiszitters, leerlingen met een niet-westerse achtergrond en uitzonderlijk (hoog)begaafde leerlingen. Samenwerkingsverbanden noemen bijvoorbeeld:

“Leerlingen die vastlopen, geen motivatie meer hebben en die dreigen thuis te zitten. We hebben geen arrangementen op het niveau van het samenwerkingsverband. Verwijzen naar het SO is geen optie. We zouden graag een samenwerking zien tussen een externe begeleidingsinstelling gecombineerd met een deel onderwijs (even mogelijk pauzeren) op de eigen school. Even tot rust komen en de druk van de ketel halen” (samenwerkingsverband vo),

“de leerlingen die ondanks het grote en grotendeels complete aanbod toch nog uitvallen/dreigen uit te vallen vanwege het móeten voldoen aan de 'druk' die het schoolsysteem met zich meedraagt en waar de zorg component (en/of het complexe -thuis-systeem waar de leerling deel van uit maakt) een te zware last vormen om het -regulier en/of gespecialiseerd onderwijs voldoende/goed te kunnen volgen; aanvullende dagbesteding/dagbehandeling in de scholen, (vindplaats=werkplaats) of in de nabijheid van de scholen, die aanvullend op de lesprogramma's kan worden benut is een welkome aanvulling om een complementair geheel aan ondersteuning te kunnen bieden” (samenwerkingsverband vo).

Een deel van de samenwerkingsverbanden benoemt geen specifiek type aanbod dat ontbreekt in de regio, maar spreekt de wens uit voor meer gezamenlijke verantwoordelijkheid vanuit alle betrokkenen en visie

op het onderwijs- en ondersteuningsaanbod aan (hoog)begaafde leerlingen. Samenwerkingsverbanden geven bijvoorbeeld aan:

“Gezamenlijke verantwoordelijkheid en noodzaak voelen bij besturen om kwaliteit van onderwijs voor deze doelgroep te verbeteren” (samenwerkingsverband po)

“Dit is per school verschillend. Ook de visie op de kwaliteit van het aanbod is per school nog erg verschillend. Een aantal scholen/afdelingen zijn nog in het stadium van het beter signaleren van de leerlingen in de doelgroep, terwijl er ook afdelingen zijn die dit al beter geregeld/georganiseerd hebben. Cruciaal is inzetten op het vergroten van deskundigheid bij docenten” (samenwerkingsverband vo).

6 Samenwerking omtrent (hoog)begaafdheid

De laatste doelstelling van de subsidieregeling betreft het versterken van de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid tussen basis- en voortgezet onderwijs scholen, samenwerkingsverbanden po en voortgezet onderwijs, en/of tussen onderwijs en zorginstellingen binnen de regio's. In dit hoofdstuk gaan we in paragraaf 6.1. in op de mate waarin samenwerkingsverbanden en scholen ervaren dat de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden, scholen en/of tussen zorg en scholen binnen de regio's is versterkt (onderzoeksvraag 3c). Hierbij blikken we terug op de tevredenheid over de samenwerking omtrent (hoog)begaafdheid in de regio en welke vormen van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid nog verbeterd kunnen worden in de regio. In paragraaf 6.2 beschrijven we de veranderingen in de aangeboden activiteiten rondom beleid en samenwerking (onderzoeksvraag 2). De samenhang tussen achtergrondkenmerken van het samenwerkingsverband en het behalen van het subsidiedoel wordt waar relevant besproken in losstaande kaders (onderzoeksvraag 5).

6.1 Behalen subsidiedoel 'versterken samenwerking rondom (hoog)begaafdheid'

Sinds het schooljaar 2018–2019 hebben we samenwerkingsverbanden en scholen³¹ acht stellingen voorgelegd die toetsen in hoeverre er volgens hen samenwerking in de regio is. Het gaat daarbij om samenwerking rondom (hoog)begaafdheid binnen scholen, tussen scholen onderling, tussen speciaal en regulier onderwijs, tussen school en samenwerkingsverband en tussen onderwijs en externen zoals jeugdhulp. Voorbeelden van de stelling zijn: "Deelnemende scholen werken goed samen met andere scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid" en "Het samenwerkingsverband werkt goed samen met gemeenten op het gebied van (hoog)begaafdheid". De gemiddelde score op de stellingen samen, de zogeheten schaal³², meet de mate waarin er volgens samenwerkingsverbanden samenwerking in de regio is.

Samenhang achtergrondkenmerken

In aanvullende analyses is de schaal 'samenwerking' getest op de achtergrondkenmerken sector, grootte, omvang van de subsidie en het model van sturing binnen het samenwerkingsverband. Hiermee is gekeken of het oordeel van samenwerkingsverbanden over de mate van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid in de regio verschilt tussen samenwerkingsverbanden met verschillende achtergrondkenmerken. De resultaten hiervan worden waar relevant vermeldt in losstaande kaders.

Ontwikkelingen tijdens de subsidieperiode (2019–2024)

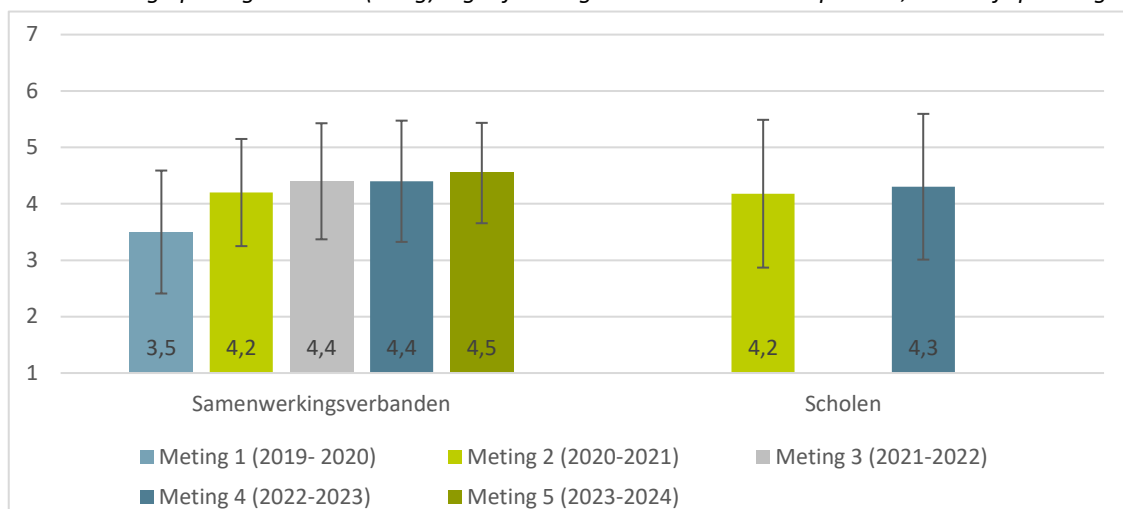
Samenwerkingsverbanden ervaren sinds de start van de subsidieregeling een toename in de mate van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid binnen de regio. We zien een toename over de vijf jaar van de subsidieperiode, waarbij samenwerkingsverbanden met name in het eerste jaar van de subsidieperiode positiever zijn gaan oordelen over het subsidiedoel samenwerking. In de latere metingen is deze trend gestabiliseerd³³.

³¹ Scholen zijn uitsluitend in meting 2 en 4 bevraagd.

³² Zie bijlage 2.

³³ Zie bijlage 3 voor meer informatie over de aanvullende analyses

Figuur 11. Het gemiddelde oordeel van samenwerkingsverbanden en scholen over de mate van samenwerking op het gebied van (hoog)begaafdheid gedurende de subsidieperiode, inclusief spreiding³⁴.

Laatste meting (2024)

In deze laatste meting in 2024 oordelen samenwerkingsverbanden gemiddeld gematigd positief over de mate van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid tussen scholen en samenwerkingsverbanden met diverse partijen. Op een zeven-puntsschaal met onderliggende stellingen, beoordelen samenwerkingsverbanden de samenwerking in de regio gemiddeld met een 4,5³⁵ (zie Figuur 11). Een op de vijf samenwerkingsverbanden (21%) oordeelt beneden-gemiddeld (lager dan een 4). Dit is een afname ten opzichte van vorig jaar, toen oordeelde 33% beneden-gemiddeld. Vijf jaar na de start van de subsidieperiode geeft ruim de helft van de samenwerkingsverbanden (63%) aan (zeer) tevreden te zijn over de samenwerking omtrent (hoog)begaafdheid in de regio. Vier samenwerkingsverbanden zijn (zeer) ontevreden over de samenwerking omtrent (hoog)begaafdheid in de regio.

Samenhang achtergrondkenmerken

Uit aanvullende analyses op basis van de vijfde meting blijkt dat het oordeel van samenwerkingsverbanden over de mate van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid in de regio varieert afhankelijk van het sturingsmodel.⁹ Samenwerkingsverbanden met een decentraal model (schoolmodel) geven gemiddeld een lager oordeel ($Gem = 4.3$) over de mate van samenwerking in de regio vergeleken met samenwerkingsverbanden met een midden ($Gem = 4.7$) of centraal model ($Gem = 4.8$; expertisemodel). Echter, door de kleine populatie van samenwerkingsverbanden zijn deze verschillen niet groot genoeg om statistisch significant te zijn in post-hoc analyses. Dit duidt erop dat, hoewel er variaties zijn in de oordelen, de resultaten met voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd. Verder is er geen significante samenhang tussen het oordeel en de achtergrondkenmerken subsidieomvang, sector en omvang van het samenwerkingsverband.

a: $F(126,2) = 3,208$, $p = .044$

³⁴ De spreiding (sd) geeft de mate van variatie rond het gemiddelde weer, waarbij de lijn de afstand toont van één standaarddeviatie onder tot één standaarddeviatie boven het gemiddelde.

³⁵ De mate van samenwerking in M5 loopt van 1.64 t/m 6.40 (gemiddelde 4.54; mediaan 4.5 en standaarddeviatie van 0.89). Er is geen significante samenhang met de achtergrondkenmerken.

Scholen oordeelden in het tweede en vierde jaar van de subsidieperiode gematigd positief over de mate van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid in de regio (Figuur 11). Scholen verschillen onderling sterk in hun oordeel. Waar een deel van de scholen positief oordeelt over de mate van samenwerking, oordeelt een aanzienlijk deel van de scholen (respectievelijk 42% en 38%) beneden-gemiddeld (lager dan een 4,0).

Samenhang achtergrondkenmerken

Uit aanvullende analyses op basis van de vijfde meting blijkt dat samenwerkingsverbanden die een informatiepunt of steunpunt hebben ingesteld voor vragen van ouders, leerlingen en/of docenten op het gebied van (hoog)begaafdheid significant^a hoger oordelen over de mate van samenwerking in de regio dan samenwerkingsverbanden zonder informatiepunt of steunpunt. Ook oordelen samenwerkingsverbanden die aangeven de samenwerking tussen onderwijs en externe partijen (gemeente, jeugdzorg etc.) te stimuleren op het gebied van (hoog)begaafdheid significant^b hoger op het subsidiedoel samenwerking dan samenwerkingsverbanden die dit niet aangeven. Is er geen samenhang tussen de overige aangeboden activiteiten met betrekking tot beleid en samenwerking rondom (hoog)begaafdheid voor (hoog)begaafde leerlingen en de andere achtergrondkenmerken van samenwerkingsverbanden.

a: $F(121,1) = 6.540$, $p = .012$. Samenwerkingsverbanden met informatiepunt of steunpunt (Gem. = 4.73), zonder (Gem.= 4.33)

b $F(123,1) = 6.201$, $p = .014$. Samenwerkingsverbanden die samenwerking tussen onderwijs en externe partijen (gemeente, jeugdzorg etc.) stimuleren (Gem. = 4.63), overige samenwerkingsverbanden (Gem. = 4.09)

In de reflectiebijeenkomst van de vorige meting (2023) kwam naar voren dat de samenwerking tussen scholen soms nog niet soepel verloopt. Een groot deel van de scholen is betrokken bij de uitvoering van de activiteiten uit het subsidieplan, maar onderlinge samenwerking tussen de scholen blijft nog achter. Tijdens de bijeenkomst werden onder andere concurrentie, personeelskrapte en andere prioriteiten als verklaringen hiervoor geopperd.

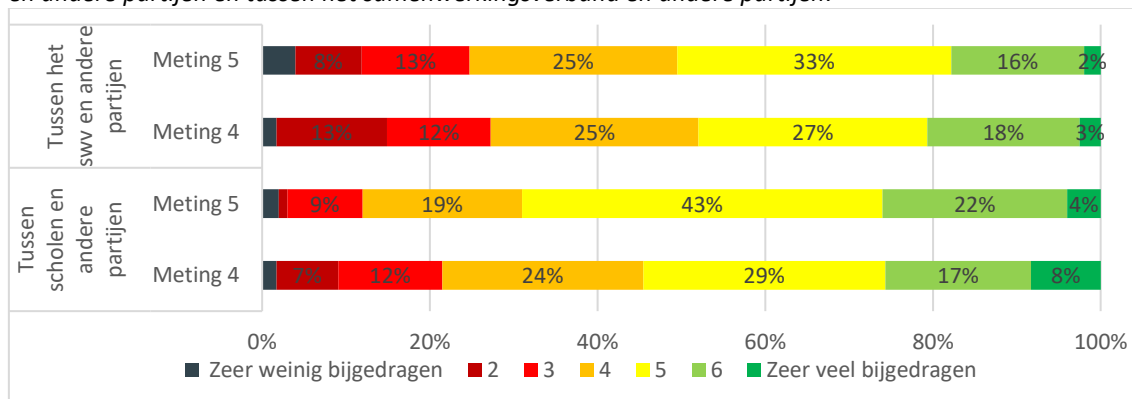
In de tweede en vierde meting hebben we scholen gevraagd in hoeverre ze tevreden zijn over de manier waarop het samenwerkingsverband de samenwerking stimuleert tussen scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid³⁶. Op een 5-puntsschaal van (1) niet tevreden tot (5) heel erg tevreden oordeelt in de vierde meting bijna de helft van de scholen (overwegend) positief. De andere helft oordeelt voor een groot deel neutraal en een klein deel van de scholen is niet tevreden.

Oordeel bijdrage subsidie

Samenwerkingsverbanden oordelen in de vijfde meting gemiddeld genomen neutraal over de bijdrage van de subsidie aan samenwerking tussen scholen en andere partijen en de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden en andere partijen (Figuur 12). Het oordeel van samenwerkingsverbanden op dit doel is gemiddeld iets lager in vergelijking met de andere subsidiedoelen. De oordelen van samenwerkingsverbanden over de bijdrage van de subsidie aan de mate van kennis(deling) rondom (hoog)begaafdheid (zie Figuur 5) en een passend en dekkend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen (zie Figuur 8) lijken gemiddeld positiever. We zien geen grote verschillen tussen samenwerkingsverbanden met en zonder verlenging van de subsidieperiode.

³⁶ Meting 4 (Suijkerbuijk et al., 2023); Figuur 4.21.

Figuur 12. Oordeel samenwerkingsverbanden over bijdrage subsidie aan de samenwerking tussen scholen en andere partijen en tussen het samenwerkingsverband en andere partijen.

6.2 Realisatie plannen: uitvoering activiteiten rondom beleid en samenwerking

Sinds de start van de subsidieperiode voeren samenwerkingsverbanden verschillende activiteiten uit rondom beleid en samenwerking (zie Figuur 13)³⁷. De meest voorkomende activiteiten zijn het stimuleren van samenwerking tussen scholen rondom (hoog)begaafdheid, het in kaart brengen van het regionale aanbod rondom (hoog)begaafdheid en het in kaart brengen van de aanwezige expertise en het professionaliseringsaanbod in de regio.

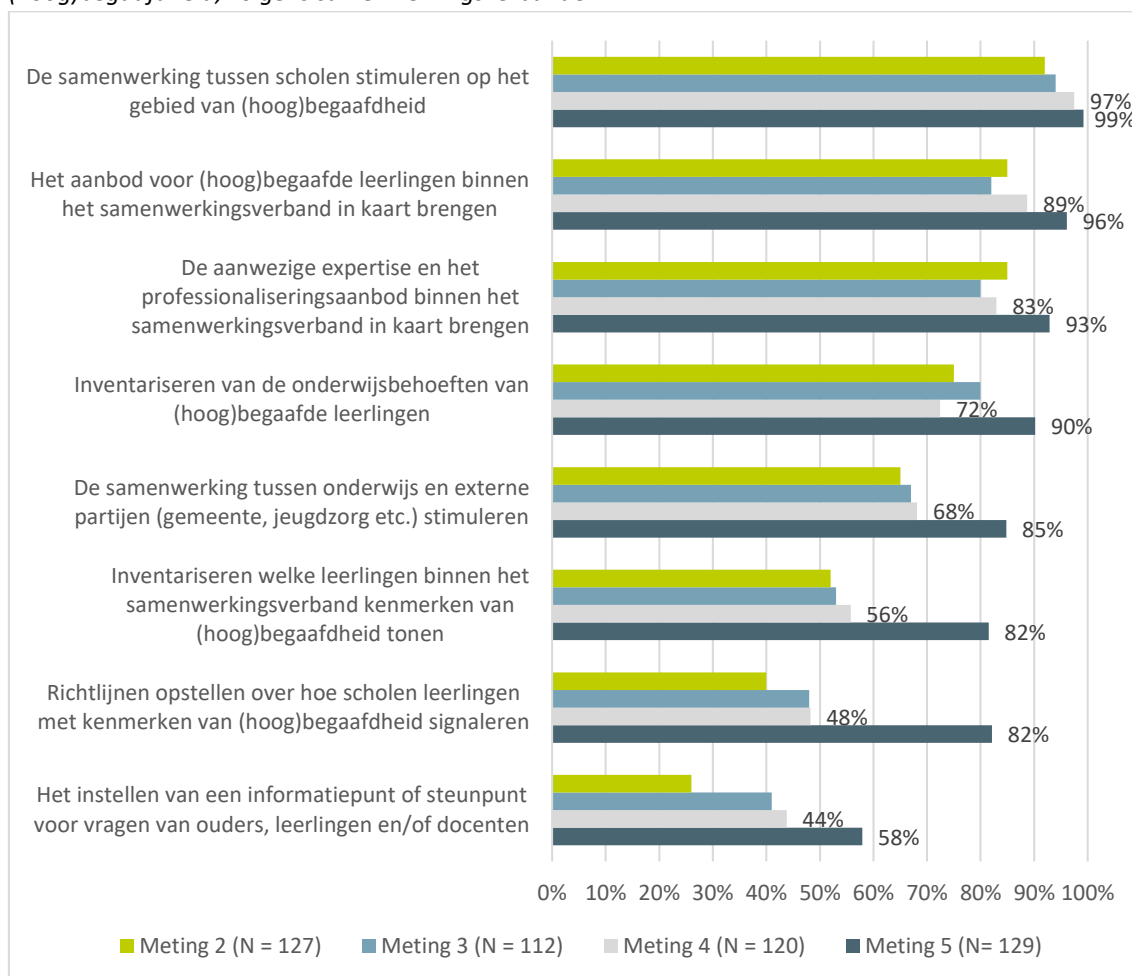
In vergelijking met voorgaande metingen³⁸ zien we dat meer samenwerkingsverbanden activiteiten uitvoeren met betrekking tot beleid en samenwerking rondom (hoog)begaafdheid binnen de regio van het samenwerkingsverband. Deze toename kan samenhangen met een geringe verandering in de vraagstelling in de vijfde meting³⁹ en de overlap met de uitvoering van de nieuwe subsidieregeling 'Begaafde leerlingen po en vo 2023-2025'. Tijdens de reflectiebijeenkomst met samenwerkingsverbanden over de vijfde meting werden verschillende mogelijke oorzaken van de toename in het aanbod genoemd. Zo gaven sommige samenwerkingsverbanden aan dat het einde van de subsidie in zicht kwam, wat leidde tot een verhoogde tijdsdruk, waardoor er nog snel veel activiteiten werden ondernomen. Daarnaast werd genoemd dat de samenwerkingsverbanden in de eerste jaren vooral bezig waren met bewustwording rondom (hoog)begaafdheid en het verkennen van de mogelijkheden. Dit zorgde ervoor dat pas aan het einde van de subsidielooptijd meer concrete actie werd ondernomen.

³⁷ Deze activiteiten kunnen volledig, deels of niet vanuit de subsidie (hoog)begaafde leerlingen zijn betaald. In Meting 4 (Suijkerbuijk et al., 2023) figuur 4.18 is weergegeven in welke mate deze activiteiten worden gefinancierd vanuit de subsidie (incl. cofinanciering).

³⁸ Activiteiten rondom beleid en samenwerking zijn in meting 1 niet uitgevraagd.

³⁹ Deze vraag is aangepast ten behoeve van de monitor van de subsidieregeling 'Begaafde leerlingen po en vo 2023-2025'. In eerdere metingen is per activiteit uitgevraagd of deze is uitgevoerd of wordt uitgevoerd binnen het samenwerkingsverband, waarbij de antwoordopties 'Ja', 'Nee' en 'Weet niet' gegeven zijn. In de laatste meting konden samenwerkingsverbanden uit meer antwoordopties kiezen, zoals 'Ja, al eerder gerealiseerd vanuit de 'oude hb subsidie'.

Figuur 13. Aanbod en activiteiten met betrekking tot beleid en samenwerking rondom (hoog)begaafdheid, volgens samenwerkingsverbanden⁴⁰

Wensen en behoeften in de regio omtrent samenwerking

We hebben samenwerkingsverbanden gevraagd welke vormen van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid nog verbeterd kunnen worden in de regio en wat ze nodig hebben om de samenwerking te verbeteren. Bijna de helft van de samenwerkingsverbanden benoemt in de open antwoorden de samenwerking met de gemeente en jeugdhulporganisaties als aandachtspunt. Samenwerkingsverbanden hebben veelal behoefte aan duidelijke(re) afspraken met jeugdhulp om onderwijs-zorgarrangementen te organiseren, met name voor de doelgroep dubbel-bijzondere leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of (tijdelijk) geen onderwijs volgen. Samenwerkingsverbanden geven bijvoorbeeld als verbetermogelijkheden aan:

“De samenwerking tussen onderwijs en zorg/jeugd. Juist voor de uitgevallen leerlingen willen we iets anders inrichten, waar we met het vier fasen model willen werken. Hiervoor hebben we een goede samenwerking met de jeugd op dit onderdeel nodig” (samenwerkingsverband po),

“Samenwerking met jeugd in het kader van gecombineerde arrangementen onderwijs-zorg samenwerking met aanbieders van jeugdhulp/zorg” (samenwerkingsverband vo),

⁴⁰ Ongeacht gefinancierd vanuit de subsidie of niet.

“Een betere samenwerking met de jeugd om de intensieve zorg plekken te krijgen die uitgevallen leerlingen nodig hebben. Een betere samenwerking met de intensieve zorgplek bij de terugleiding naar onderwijs” (samenwerkingsverband vo).

Ook worden er verschillende knelpunten genoemd omtrent lange wachtlijsten, frequente personele wisselingen en een toename van het aandeel particuliere instellingen met hoge kosten. De samenwerking met ouders wordt tevens door veel samenwerkingsverbanden als aandachtspunt genoemd. Er worden verschillende kansen gezien om ouders en leerlingen meer te betrekken bij de begeleiding en de overstap tussen PO-VO. Zo geven enkele samenwerkingsverbanden aan:

“De communicatie met de ouders is een essentieel onderdeel van een proces van begeleiding van een kind, ook van een hoogbegaafde leerling. In het belang van het kind en diens ontwikkeling is een goede samenwerking met ouders belangrijk. We zien hierin een belangrijke rol voor ons Ouder- en jeugdsteunpunt weggelegd” (samenwerkingsverband po),

“Samenwerking met ouders waarbij het traject niet vanzelfsprekend verloopt. Heldere overdracht vanuit po naar vo (waarin ook ouders transparant zijn) en ouders vanuit het vo goed betrekken bij de ontwikkeling van hun hoogbegaafde zoon/ dochter” (samenwerkingsverband vo),

“De samenwerking met ouder kan verder worden verbeterd; o.a. de informatievoorziening voor hen verder uitbreiden, ouderbijeenkomsten organiseren en scholen informeren over factoren die de samenwerking met ouders kunnen beïnvloeden en hoe dit verbeterd kan worden” (samenwerkingsverband po).

Uit figuur 13 blijkt dat vier op de tien samenwerkingsverbanden nog geen informatiepunt of steunpunt voor vragen van ouders, leerlingen en/of docenten op het gebied van (hoog)begaafdheid heeft ingericht⁴¹. Het opstarten of uitbreiden van een (bestuurs-onafhankelijk) informatiepunt voor ouders wordt dan ook door enkele samenwerkingsverbanden genoemd als middel om de samenwerking in de regio te versterken. Samenwerkingsverbanden noemen enkele knelpunten, waardoor de samenwerking met ouders soms moeizaam verloopt, zoals een discrepantie in verwachtingen en onvoldoende onderlinge communicatie tussen ouders en onderwijsprofessionals. Hiernaast ontbreekt er een eenduidige definitie voor (hoog)begaafdheid. Dit veroorzaakt binnen sommige samenwerkingsverbanden discussie tussen scholen en ouders, bijvoorbeeld over benodigde ondersteuning of wanneer ouders gedrag zien als (hoog)begaafd en scholen of de hulpverlening dit labelen als autisme spectrumstoornissen. Twee samenwerkingsverbanden geven hierbij aan:

“Er is niet een eenduidige definitie voor hoogbegaafdheid, en dat geeft discussie en problemen tussen scholen en ouders, vaak veroorzaakt door hoogbegaafdheidspraktijken. Het zou ons helpen als er wel een eenduidigere richtlijn zou zijn in wat van een school verwacht mag worden en eenieder vanuit dat kader op basis van onderwijsbehoeften zou praten” (samenwerkingsverband po),

⁴¹ In 2025 treedt de *Wet versterking positie ouders en leerlingen in passend onderwijs* in werking. Deze wet schrijft voor dat elk samenwerkingsverband vanaf 1 januari 2025 een ouder- en jeugdsteunpunt moet hebben. Uit de onderzoeksgegevens blijkt echter niet duidelijk of samenwerkingsverbanden een algemeen informatie- of steunpunt bedoelen, zoals wettelijk verplicht, waar ouders en leerlingen vragen kunnen stellen over onderwerpen als (hoog)begaafdheid, of dat er specifieke informatie- of steunpunten zijn ingericht die zich exclusief richten op (hoog)begaafdheid.

“Samenwerking met ouders en met de externe deskundigen die soms door ouders worden ingezet. Met name de externe deskundigen vragen soms aspecten van scholen die niet realistisch zijn ('alle toetsen 1 op 1 maken' of 'voor elke les de stof vast doorspreken met de docent'). Dit kweekt verwachtingen bij ouders die niet waargemaakt kunnen worden” (samenwerkingsverband vo).

Ten slotte benoemen samenwerkingsverbanden nog verschillende andere samenwerkingspartners met wie de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid in de regio verbeterd kan worden, zoals het betrekken van de leerlingen, de samenwerking tussen scholen onderling en (het verkennen van) de samenwerking met het hoger onderwijs. Daarnaast is in veel regio's de samenwerking met betrekking tot de doorgaande lijn nog een aandachtspunt. Verschillende samenwerkingsverbanden zien verbetermogelijkheden in het versterken van de doorgaande leerlijnen po-vo, doorlopende begeleiding en de samenwerking met de kinderopvang (t.a.v. signaleren en een ononderbroken ontwikkeling) als aandachtspunt. Eén samenwerkingsverband geeft hierbij aan:

“De samenwerking tussen po, so, vso en vo kan inhoudelijk nog effectiever. Met name over risicovolle overstappers. Nodig: heldere structuren, stappenplannen en afspraken: wie heeft wanneer wat te doen? Welke opties zijn er? Er moeten dan in samenwerking met verschillende samenwerkingsverbanden en besturen opties worden gecreëerd zodat er een dekkend netwerk ontstaat. Ook de samenwerking met jeugd en jeugdzorginstellingen kan nog concreter met heldere lijnen voor alle betrokkenen” (Samenwerkingsverband vo).

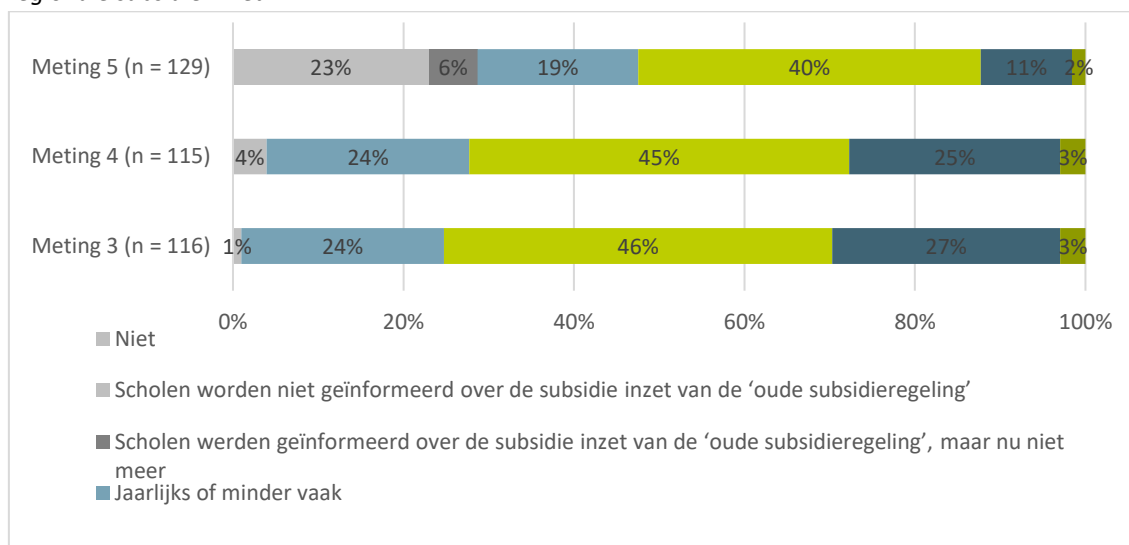
6.3. Afstemming binnen samenwerkingsverbanden

De afstemming in de regio rondom (hoog)begaafdheid is voor veel samenwerkingsverbanden een aandachtspunt, blijkt uit eerdere metingen (Suijkerbuijk et al., 2023). Zo bleek bijvoorbeeld uit de tweede meting dat een deel van de scholen ervaren dat ze onvoldoende op de hoogte werden gehouden van de subsidie-inzet in hun samenwerkingsverband en dat ze niet altijd voldoende afwisten van bovenschoolse activiteiten voor leerlingen en professionals. Sommige samenwerkingsverbanden gaven ook aan het lastig te vinden om te sturen op een goede inzet van subsidie binnen scholen (Suijkerbuijk et al., 2021). Uit de vierde meting blijkt dat de overgrote meerderheid van de samenwerkingsverbanden (96%) aangeeft scholen te informeren over de inzet van de subsidie. Toch geeft 23% van de scholen aan dat zij hierover geen informatie ontvangen (Suijkerbuijk et al., 2023). In deze paragraaf bespreken we de twee verschillende perspectieven op de informatievoorziening rondom de subsidie-inzet: het perspectief van de samenwerkingsverbanden en dat van de scholen.

Informatievoorziening subsidie-inzet: het perspectief van samenwerkingsverbanden

De meeste samenwerkingsverbanden geven aan dat scholen actief worden geïnformeerd over de subsidie-inzet in de regio (Figuur 14). De meeste samenwerkingsverbanden informeren scholen om het half jaar. In vergelijking met eerdere metingen lijken scholen minder vaak te worden geïnformeerd door samenwerkingsverbanden over de regionale subsidie-inzet.

Figuur 14. Frequentie waarin scholen in het samenwerkingsverband worden geïnformeerd rondom de regionale subsidie-inzet⁴²

Informatievoorziening subsidie-inzet: het perspectief van scholen

Uit de vorige meting (Suijkerbuijk et al., 2023) bleek dat er verschillen zijn in de wijze waarop scholen door samenwerkingsverbanden worden geïnformeerd en waarover ze worden geïnformeerd. In het po worden meestal alle scholen geïnformeerd, in het vo betreft dit vaker een deel van de scholen, voornamelijk reguliere scholen met een vwo en/of havo-aanbod. Ongeveer een kwart van de scholen geeft aan niet op de hoogte te worden gehouden over de inzet van de subsidie. De overige scholen worden wel op de hoogte gehouden, in het bijzonder over de inzet van subsidie voor het onderwijs- en ondersteuningsaanbod.

⁴² In meting 2 en 3 zijn de antwoordopties "Scholen worden niet geïnformeerd over de subsidie inzet van de oude subsidieregeling" en "Scholen werden geïnformeerd over de subsidie inzet van de 'oude subsidieregeling', maar nu niet meer", niet gegeven. In meting 5 de antwoordoptie "Niet".

7 Monitoring, evaluatie en borging

Monitoring, evaluatie en borging zijn voor vrijwel alle samenwerkingsverbanden belangrijke onderdelen geweest van de subsidieregeling gedurende de subsidieperiode. In dit hoofdstuk beschrijven we op basis van de documentenanalyse van de plannen en de vragenlijsten uit meting 1, 4 en 5 in paragraaf 7.1 hoe samenwerkingsverbanden subsidiedoelen en -activiteiten monitorden (onderzoeksvraag 2d) en in paragraaf 7.2 welke maatregelen zijn genomen om de activiteiten uit het subsidieplan te borgen na afloop van de subsidieperiode (onderzoeksvraag 4).

7.1 Monitoring en evaluatie

In ruim driekwart van de plannen die samenwerkingsverbanden voor de start van de subsidieperiode opstelden werd beschreven dat de uitvoering van de activiteiten en de mate waarin het aanbod passend is voor (hoog)begaafde leerlingen zou worden gemonitord. Daaruit bleek dat samenwerkingsverbanden voornamelijk van plan waren te monitoren op de uitvoering van activiteiten, op de mate waarin een passend aanbod voor de doelgroep werd gerealiseerd en op kennisvergroting en -verspreiding.

Uit de plannen werd echter niet duidelijk welke gegevens samenwerkingsverbanden wilden verzamelen voor het monitoren van deze elementen. In de vragenlijst van de eerste meting, waaruit eveneens bleek dat nagenoeg alle samenwerkingsverbanden de inzet van de subsidiemiddelen monitoren, is daarom doorgevraagd op de input voor monitoring en evaluatie. De meest voorkomende manier van monitoring door samenwerkingsverbanden was in het eerste jaar van de subsidieperiode het inventariseren van het aantal (deelnemers aan) professionaliseringsactiviteiten en het aantal (hoog)begaafdheidsexperts in de regio. Ook ervaringen van deze experts, intern begeleiders en leerlingen die gebruik maakten van het aanbod werden meegenomen als input. In de vijfde meting is aan samenwerkingsverbanden nogmaals gevraagd naar de gegevens waarvan zij voor de monitoring gebruik maken. Daaruit blijkt dat de meeste samenwerkingsverbanden in de afgelopen subsidieperiode gebruik hebben gemaakt van de ervaringen van (hoog)begaafdheidsexperts, intern begeleiders, zorgcoördinatoren en/of schoolleiders. Iets meer dan de helft van de samenwerkingsverbanden heeft (ook) gebruik gemaakt van gegevens over het aantal professionaliseringsactiviteiten en/of consultatie met (hoog)begaafdheidsexperts. Veel minder samenwerkingsverbanden maken gebruik van schoolloopbaangegevens (12%) of schoolprestaties (11%) van (hoog)begaafde leerlingen.

Een derde van de samenwerkingsverbanden geeft aan de verzamelde gegevens te hebben gebruikt voor het bijstellen van bestaande subsidieactiviteiten of het opzetten van nieuwe subsidieactiviteiten. Ook gebruikte een deel van de samenwerkingsverbanden (30%) de monitoringgegevens als input voor het opstellen van een subsidieplan voor de nieuwe subsidieregeling. Andere zaken waar de verzamelde gegevens voor werden gebruikt gedurende de looptijd van de subsidieregeling waren onder andere het bijstellen of aanscherpen van subsidieplannen en -doelen (13%) en het opzetten van passende scholing (10%).

7.2 Borging

Met het einde van de subsidieperiode in zicht richtten samenwerkingsverbanden zich vanaf het schooljaar 2022–2023 steeds meer op het borgen van subsidieactiviteiten en opbrengsten. Samenwerkingsverbanden gaven in de vragenlijst in de vierde en vijfde meting aan verschillende maatregelen te nemen om activiteiten na afloop van de subsidieperiode voort te zetten of te integreren in het onderwijs. De meeste samenwerkingsverbanden bleken in de vijfde meting activiteiten vast te leggen in hun eigen beleid (72%) en scholen te stimuleren beleid te formuleren rondom (hoog)begaafdheid (85%). Ook door mogelijkheden voor kennisdeling te (blijven) bieden aan professionals en een verantwoordelijke voor het thema (hoog)begaafdheid aan te stellen na de subsidieperiode zetten samenwerkingsverbanden (76%) in op borging van de activiteiten. Deze resultaten zijn vergelijkbaar met

de vorige meting. Wel is het deel van de samenwerkingsverbanden voor wie de wijze van borging nog niet bekend is nu afgenomen naar slechts 2% (meting 4: 7%). Net als toen nemen ook nu alle samenwerkingsverbanden maatregelen om subsidieactiviteiten te borgen.

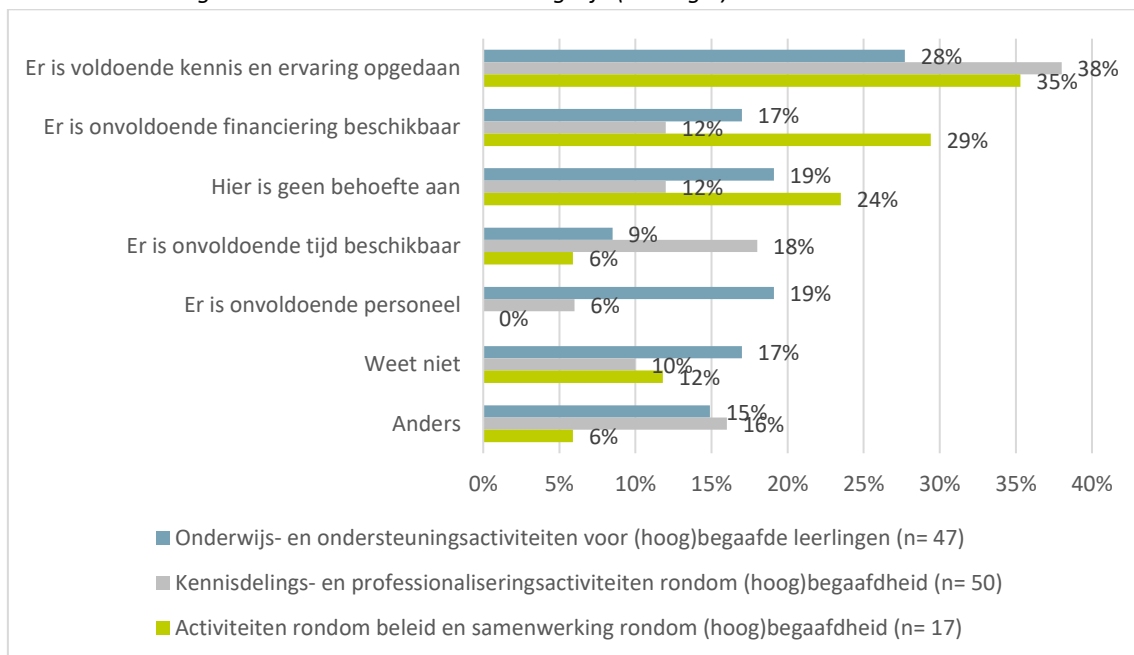
Veel vaker dan tijdens de vierde meting het geval was, geven samenwerkingsverbanden in het voorjaar van 2024 aan dat alle of een meerderheid van de activiteiten worden voortgezet of geïntegreerd in al bestaand aanbod (Figuur 15). Dit lijkt vooral te komen doordat er minder onduidelijkheid is over de voortzetting van activiteiten vanwege de nieuwe subsidieregeling 'Begaafde leerlingen in het po en vo' (2023-2025), hoewel ook deze subsidieregeling tijdelijk is.

Figuur 15. Samenwerkingsverbanden: Mate waarin activiteiten worden voortgezet en/of geïntegreerd in al bestaand aanbod nadat de subsidieperiode is geëindigd (meting 5).

Samenwerkingsverbanden noemen verschillende redenen voor het (gedeeltelijk) niet voortzetten van activiteiten na het beëindigen van de subsidieperiode. In figuur 16 is te zien dat er daarbij verschillen zijn in de aard van de activiteiten, maar voor alle activiteiten geldt als belangrijkste reden dat er al voldoende kennis en ervaring zijn opgedaan en voortzetting dus niet nodig is. Als reden voor het niet voortzetten van onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten geven samenwerkingsverbanden ook aan dat er geen behoefte is aan voortzetting van subsidieactiviteiten en/of dat er onvoldoende personeel is. Voor kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten is ook onvoldoende financiering een oorzaak van het niet voortzetten ervan.

Figuur 16. Samenwerkingsverbanden: Oorzaken waarom een deel van de subsidieactiviteiten niet wordt voortgezet. Meerdere antwoorden mogelijk (meting 5)

In het voorjaar van 2023 is ook aan scholen gevraagd of ze verwachtten de activiteiten rondom (hoog)begaafdheid voort te zetten na afloop van de subsidieperiode. De meeste scholen gaven toen aan dat alle of een deel van de activiteiten zouden worden doorgezet. Om alle activiteiten voort te zetten, gaven zij aan dat aanvullende middelen noodzakelijk zouden zijn om de activiteiten uit te blijven voeren. Met de nieuwe subsidieregeling is hier mogelijk wel ruimte voor, hoewel ook deze subsidieregeling van tijdelijke aard is.

8 Reflectie en ervaringen van samenwerkingsverbanden

In dit hoofdstuk bespreken we de terugblik door samenwerkingsverbanden zelf. Wat zijn hun geleerde lessen (paragraaf 8.1), waar zijn ze het meest trots op (paragraaf 8.2) en op welk gebied heeft de inzet van de subsidiemiddelen het meeste verschil gemaakt (paragraaf 8.3)? We vroegen het samenwerkingsverbanden in de vragenlijst van de vijfde meting. Deze aspecten geven een nog een beter beeld van hoe samenwerkingsverbanden de subsidieperiode hebben ervaren en wat zij meenemen in de toekomst. In dit hoofdstuk beantwoorden we geen specifieke onderzoeksvragen.

8.1 Geleerde lessen: het belang van kennisdeling, borging en samenwerking

Aan de samenwerkingsverbanden is gevraagd welke belangrijke lessen uit de subsidieperiode zij andere samenwerkingsverbanden mee zouden willen meegeven over (het organiseren van) onderwijs en ondersteuning aan (hoog)begaafde leerlingen. Allereerst noemen samenwerkingsverbanden het belang van kennisdeling en kennisvergroting, zowel binnen scholen als tussen scholen. Door het delen van 'good practices' hoeft het wiel niet iedere keer opnieuw uitgevonden te worden met betrekking tot activiteiten.

Daarnaast adviseren samenwerkingsverbanden om in te zetten op professionalisering op het gebied van (hoog)begaafdheid onder schoolteams. Belangrijk is om deze opgedane kennis en expertise te borgen en te voorkomen dat het afhankelijk is van één individu, zodat bij vertrek van medewerkers deze kennis niet verloren gaat. Het kan daarbij helpen om kartrekkers aan te stellen, zowel op schoolniveau als binnen het samenwerkingsverband, om zo overzicht en een duidelijk aanspreekpunt te creëren. Naast borging van kennis en expertise is volgens samenwerkingsverbanden ook borging van activiteiten en afspraken nodig om de duurzaamheid van de opbrengsten te vergroten.

Vooraf samenwerkingsverbanden uit het vo raden aan om bovenschoolse samenwerking te stimuleren. Door expertise te bundelen en te investeren in samenwerkingen tussen scholen kan er volgens hen (nog) meer worden bereikt. Ook een goede samenwerking en overdracht tussen po en vo-scholen is cruciaal, waarbij het samenwerkingsverband kan faciliteren.

In lijn daarmee noemen ook een aantal samenwerkingsverbanden het creëren van een netwerk van deskundigen. Door op een laagdrempelige manier te kunnen sparren en elkaar om advies te kunnen vragen, komt men samen tot goed onderbouwde ideeën en is de stap naar uitvoering en borging kleiner. Volgens samenwerkingsverbanden hebben zij hierin idealiter een faciliterende rol, waarbij het van belang is dat het eigenaarschap bij de scholen blijft liggen.

8.2 Parels: passender aanbod, expertise en (hoog)begaafdheid weer op de agenda

Ook is gevraagd aan samenwerkingsverbanden op welke opbrengst uit de subsidieperiode zij het meest trots zijn. Het vaakst wordt benoemd dat het (ondersteunings-)aanbod passender is geworden.

“De subsidie heeft bijgedragen aan een passend ondersteuningsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Binnen onze regio is er sprake van verschillende vormen; kortdurende arrangementen, bovenschoolse plusklassen, deeltijd en voltijd aanbod.”
(Samenwerkingsverband po).

Samenwerkingsverbanden benoemen dat het aanbod divers is en zich nog steeds verder ontwikkelt. Ze geven ook aan dat er grote stappen zijn gezet in het (ondersteunings-)aanbod in de regio en dat er steeds meer oog is voor thuiszittende kinderen en dubbel-bijzondere leerlingen. Voor deze groepen leerlingen worden door een aantal samenwerkingsverbanden klassen met extra ondersteuning opgezet en de samenwerking met partners zoals jeugdhulp en gemeenten breidt zich steeds verder uit.

Een deel van de samenwerkingsverbanden noemt daarnaast dat (hoog)begaafdheid beter op de agenda is gekomen van alle scholen en schoolbesturen. Er is een gevoel van urgentie en scholen zijn hierdoor in beweging gekomen. Er zijn netwerken van experts en (hoog)begaafdheidsspecialisten ontstaan binnen samenwerkingsverbanden en de kortere lijnen voor consultatie met specialisten wordt

als erg waardevol benoemd. Ook is de samenwerking tussen scholen versterkt. Daarnaast is de kennis en expertise binnen scholen ook toegenomen door bijvoorbeeld teamtrainingen en andere professionaliseringsbijeenkomsten, wat een positieve uitwerking heeft op het ontwikkelen van beleid en het signaleren van leerlingen.

Een aantal vo-samenwerkingsverbanden geeft ook aan trots te zijn op de groeiende samenwerking met het po. Op het gebied van overdracht zijn stappen gezet en ook zijn er binnen enkele samenwerkingsverbanden klassen opgezet voor leerlingen die het po zijn ontgroeid, maar nog niet toe zijn aan het vo.

8.3 Toegevoegde waarde: Professionalisering, (hoog)begaafdheid op de agenda en samenwerking

Ten slotte is aan de samenwerkingsverbanden de vraag gesteld op welk gebied de subsidie voor hen het meeste verschil heeft gemaakt. Samenwerkingsverbanden noemen dat de subsidie voornamelijk heeft bijgedragen aan kennisvergroting en professionalisering. Veel scholen hebben met de subsidiemiddelen teambreed geïnvesteerd in nascholing om de handelingsbekwaamheid van leraren te vergroten. Daarnaast zijn er in veel regio's (hoog)begaafdheidsspecialisten aangesteld op scholen. Dit heeft er volgens samenwerkingsverbanden mede voor gezorgd dat (hoog)begaafdheid meer op de kaart is komen te staan. Veel samenwerkingsverbanden benoemen dit verschil ten opzichte van de periode vóór de subsidieregeling. Een samenwerkingsverband po geeft aan:

“Waar bij aanvang van de subsidieperiode (hoog)begaafdheid minder de aandacht kreeg, staat het nu bij de meeste scholen op het netvlies, is het urgentiebesef aanwezig en heeft vrijwel elke school zich ontwikkeld op het gebied van (hoog)begaafdheid.”

Samenwerkingsverbanden benadrukken daarnaast dat de subsidie verschil heeft gemaakt voor het dekkend aanbod in de regio. Het aanbod is volgens hen gedurende de subsidieperiode passender en uitgebreider geworden, zowel in het po als het vo. Ook is dankzij de subsidie de samenwerking tussen het po en vo sterker geworden, onder andere door het inzetten op doorgaande leerlijnen en kennisdeling. Hetzelfde geldt voor scholen binnen het samenwerkingsverband, die door het uitwisselen van kennis, 'good practices' en bovenschools aanbod intensiever zijn gaan samenwerken.

9 Conclusie

In dit hoofdstuk beschrijven we de conclusie aan de hand van de onderzoeksvragen. Tevens geven we een korte reflectie op de besteding en opbrengsten van de subsidieregeling 'begaafde leerlingen po en vo'.

Wat waren de beoogde plannen voor de besteding van de subsidie middelen voor (hoog)begaafde leerlingen in het po en vo?

Samenwerkingsverbanden konden de subsidie voor diverse subsidiedoelen inzetten en ze waren vrij om zowel de doelen als de doelgroep zelf te bepalen. Dit heeft voor een grote diversiteit aan subsidieplannen gezorgd. Een groot deel van de samenwerkingsverbanden (83%) had de subsidiedoelen in eerste instantie echter niet concreet geformuleerd. Tijdens de subsidieperiode heeft ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden wijzigingen aangebracht in de doelen die ze wilden bereiken met de subsidie. Deze wijzigingen betroffen vrijwel altijd een concretisering of verbreding van de oorspronkelijke doelen. De beoogde doelgroep die samenwerkingsverbanden beoogden te bereiken met de subsidie bleef in de meeste gevallen ongewijzigd.

Vrijwel alle samenwerkingsverbanden hebben activiteiten ingezet om kennisdeling en professionalisering van professionals te bevorderen, bijvoorbeeld door middel van lerende netwerken, werk- of intervisiegroepen en scholing. Daarnaast gaven veel samenwerkingsverbanden aan activiteiten te organiseren rondom onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Met name deeltijd (hoog)begaafdheidsonderwijs en onderwijszorgarrangementen werden genoemd als beoogde subsidieactiviteiten.

Hoe is de realisatie van de plannen verlopen?

De realisatie van de subsidieplannen verliep over het algemeen zoals beoogd, maar kende enkele uitdagingen en aanpassingen, mede door de impact van COVID.

De meeste samenwerkingsverbanden zijn gestart met het realiseren van de subsidieplannen in het schooljaar 2019–2020. In het begin waren de meeste samenwerkingsverbanden bezig met het voorbereiden en opstarten van de activiteiten en naarmate de subsidieperiode vorderde, begonnen steeds meer samenwerkingsverbanden met het uitvoeren en later borgen van de subsidieplannen. Opvallend was dat er in 2023 enkele samenwerkingsverbanden (4%) nog steeds bezig waren met het opstarten en voorbereiden van de subsidieactiviteiten.

Bij de meeste samenwerkingsverbanden verliep de uitvoering van de subsidieplannen in grote lijnen zoals beoogd, al hebben de meeste samenwerkingsverbanden ook wijzigingen aangebracht. De meeste activiteiten zijn volgens samenwerkingsverbanden grotendeels uitgevoerd zoals beschreven in het subsidieplan. Als er aanpassingen plaatsvonden in de activiteiten, was dat vaak een concretisering of een verbreding ten opzichte van de beschrijvingen in het subsidieplan. Ook veranderde soms de intensiteit of inhoud van activiteiten. Veel scholen hadden weinig zicht op de inhoud van de subsidieplannen van het samenwerkingsverband en konden daarom ook niet goed oordelen of de plannen werden gerealiseerd. De scholen die dat wel konden, gaven in het algemeen aan dat de activiteiten deels of volledig werden gerealiseerd.

De uitbraak van COVID heeft volgens scholen en samenwerkingsverbanden veel invloed gehad op de uitvoering van de subsidieactiviteiten. Dit was met name het geval in de schooljaren van 2020 t/m 2022. Activiteiten waren niet van de gewenste kwaliteit (bijvoorbeeld minder intensief uitgevoerd en online) of

gingen niet of pas op een later moment door. Prioriteit voor het thema (hoog)begaafdheid en betrokkenheid van scholen bij de subsidieactiviteiten was ook laag als gevolg van COVID.

Gedurende de subsidieperiode monitorden en evalueerden de meeste samenwerkingsverbanden zelf de uitvoering van hun subsidieplannen en de mate waarin ze hun doelen bereikten. Een derde van de samenwerkingsverbanden gebruikte de gegevens om bestaande subsidieactiviteiten bij te stellen of nieuwe op te zetten en als input voor subsidieplannen voor de nieuwe regeling rondom (hoog)begaafdheid. Bij de monitoring en evaluatie baseerden samenwerkingsverbanden zich voornamelijk op de ervaringen van diverse onderwijsprofessionals. Objectieve gegevens zoals schoolloopbaangegevens en schoolprestaties van (hoog)begaafde leerlingen werden veel minder frequent gebruikt.

De afgelopen jaren was communicatie rondom (hoog)begaafdheid binnen samenwerkingsverbanden een aandachtspunt. Hoewel samenwerkingsverbanden vaak aangeven dat zij scholen informeren over de inzet van subsidies en activiteiten,ervaarden sommige scholen dit anders. Zij voelen zich niet altijd voldoende op de hoogte gesteld van bovenschoolse initiatieven en de besteding van subsidie. Dit verschil in perceptie benadrukt de noodzaak van betere communicatie en afstemming tussen beide partijen om de samenwerking en kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid verder te versterken.

In hoeverre werden de doelen van de subsidieregeling behaald?

De subsidie had drie doelen: (1) het vergroten en verspreiden van kennis over begaafdheid binnen de school en het samenwerkingsverband, (2) het inrichten dan wel uitbreiden van een passend aanbod voor begaafde leerlingen binnen de school en het samenwerkingsverband en (3) het versterken van de onderlinge samenwerking tussen scholen in de regio, samenwerkingsverbanden po en voortgezet onderwijs, en/of tussen onderwijs en zorginstellingen binnen de regio's. De subsidie heeft gezorgd voor een impuls op alle drie de subsidiedoelen. De samenwerkingsverbanden zijn steeds positiever over het kennisniveau en de kennisdeling, de mate waarin er een passend aanbod is voor begaafde leerlingen en over samenwerking rondom (hoog)begaafdheid in de regio. De samenwerkingsverbanden oordelen vooral aan het begin van de subsidieperiode steeds significant positiever. Daarna bleef hun oordeel op de subsidiedoelen stabiel. Dit wijst erop dat de subsidie in de beginfase van de subsidieperiode de grootste meerwaarde had voor het realiseren van de subsidiedoelen. Dit kan mogelijk worden verklaard doordat in die periode de meeste activiteiten werden opgestart en uitgevoerd, wat direct bijdroeg aan de ervaren mate waarin doelen werden behaald. In de latere fase van de subsidieperiode lijkt er een plafondeffect op te treden: hetgeen wat met de beschikbare middelen en personele inzet bereikt kan worden, bereikte zijn grens. Uitvoering van de subsidieactiviteiten in de latere fase van de subsidieperiode heeft mogelijk bijgedragen aan stabiliteit in de ervaren mate waarin subsidiedoelen werden bereikt.

In de laatste metingen oordelen samenwerkingsverbanden (meting 5) en scholen (meting 4) gemiddeld gematigd positief over alle subsidiedoelen. Samenwerkingsverbanden en scholen zijn dus over het algemeen gematigd positief over de kennis en kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid in de regio, het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen en de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid. Zowel scholen als samenwerkingsverbanden ervaren opbrengsten en zien de toegevoegde waarde van de subsidie, maar zien ook nog aandachtspunten met betrekking tot de subsidiedoelen.

Opbrengsten: Zowel scholen als samenwerkingsverbanden benoemen dat het ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen passender is geworden, mede dankzij de subsidie. Scholen zien ook positieve sociaal-emotionele opbrengsten bij deelnemende leerlingen en meer tevreden

ouders. Ook benoemt een groot deel van de samenwerkingsverbanden dat (hoog)begaafdheid beter op de agenda is gekomen van alle scholen en schoolbesturen. De subsidie heeft bijgedragen aan kennisvergroting en professionalisering van leraren op dit thema en er zijn in veel regio's (hoog)begaafdheidsspecialisten aangesteld op scholen. Dit heeft er volgens samenwerkingsverbanden mede voor gezorgd dat (hoog)begaafdheid meer op de kaart is gezet bij scholen en schoolbesturen. Ook wordt een versterkte samenwerking tussen het po en vo benoemd als opbrengst.

Aandachtspunten: Samenwerkingsverbanden benoemen uiteenlopende aspecten in kennis(deling), onderwijsaanbod en samenwerking die nog aandacht behoeven in hun regio. De meest genoemde punten hebben betrekking op de behoefte aan meer kennis over signalering, dubbel-bijzondere leerlingen en differentiatie. Daarnaast ontbreekt er binnen veel samenwerkingsverbanden expertise over en aanbod voor specifieke doelgroepen, zoals jonge (hoog)begaafde leerlingen, (dreigende) thuiszitters, leerlingen met een niet-westerse achtergrond en uitzonderlijk (hoog)begaafde leerlingen. Ook is er behoefte aan betere samenwerking met jeugdhulp, ouders, leerlingen en samenwerking met andere sectoren in het kader van een doorgaande lijn. Ten slotte wordt benoemd dat er behoefte is aan meer gezamenlijke verantwoordelijkheid en visie op het onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen en aan effectievere kennisdeling tussen betrokkenen.

Scholen benoemen andere aandachtspunten. Graag zien zij dat er meer tijd wordt vrijgemaakt voor professionals om zich te professionaliseren op dit thema en dat er een professionaliseringsaanbod wordt gecreëerd dat passend is bij de behoeften van de professionals en de onderwijspraktijk. Andere aandachtspunten hebben betrekking op het hebben van voldoende (thuisnabij) aanbod, voldoende expertise en een goede communicatie en afstemming.

Welke maatregelen neemt het samenwerkingsverband om het initiatief op lange termijn te borgen?

Er worden door samenwerkingsverbanden verschillende maatregelen genomen om activiteiten na afloop van de subsidieperiode voort te zetten of te integreren in het onderwijs. De meeste samenwerkingsverbanden (72%) leggen activiteiten vast in hun eigen beleid en stimuleren scholen om beleid te formuleren rondom (hoog)begaafdheid (85%). Ook door mogelijkheden voor kennisdeling te (blijven) bieden aan professionals en een verantwoordelijke voor het thema (hoog)begaafdheid aan te stellen na de subsidieperiode zetten samenwerkingsverbanden in op borging van de activiteiten. Bij een groot deel (84-92%) van de samenwerkingsverbanden worden alle of een meerderheid van de subsidieactiviteiten voortgezet of geïntegreerd in bestaand aanbod als de subsidieperiode afloopt. Dit kan ook te maken hebben met de nieuwe subsidieregeling 'Begaafde leerlingen po en vo 2023-2025' die beschikbaar is. Als activiteiten (gedeeltelijk) niet worden voortgezet na afloop van de subsidieperiode lijkt dat voornamelijk te komen doordat er al voldoende kennis en ervaring zijn opgedaan en voortzetting dus niet nodig is.

In hoeverre hangen achtergrondkenmerken van het samenwerkingsverband samen met kenmerken van (de uitvoering van) het subsidieplan en het behalen van de subsidiedoelen?

Achtergrondkenmerken van samenwerkingsverbanden lijken over het algemeen weinig samen te hangen met de mate waarin het subsidiedoel wordt behaald. Er is gekeken naar de volgende kenmerken: sector (PO/VO), grootte van het samenwerkingsverband, het sturingsmodel (decentraal, midden, centraal) en de omvang van de subsidie. In enkele gevallen was er wel een verband tussen achtergrondkenmerken en het behalen van specifieke subsidiedoelen. Deze bevindingen bieden samenwerkingsverbanden en beleidsmakers inzicht in de factoren die bijdragen aan het succes van het behalen van subsidiedoelen:

- *Grootte van het samenwerkingsverband.* Grote samenwerkingsverbanden (po: > 97 scholen, vo: > 29 scholen) scoren significant hoger op het gebied van kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid in de regio vergeleken met middelgrote samenwerkingsverbanden (po: 63-97 scholen, vo: 16-29

scholen). Dit suggereert dat grotere samenwerkingsverbanden mogelijk betere structuren en financiële middelen hebben voor kennisdeling.

- *Subsidieomvang.* Samenwerkingsverbanden met een groot subsidiebudget (>€400.000) oordelen significant positiever over het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod dan die met een klein budget (< €250.000). Een groter budget biedt mogelijk meer ruimte voor specialistische hulp en maatwerk.
- *Sector.* Samenwerkingsverbanden in het PO oordelen in de vijfde meting significant hoger over het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod dan samenwerkingsverbanden in het VO. Dit wijst erop dat PO-samenwerkingsverbanden mogelijk effectievere strategieën en structuren hebben voor het ondersteunen van (hoog)begaafde leerlingen. Dit benadrukt de noodzaak voor VO-samenwerkingsverbanden om te leren van de aanpak in het po.
- *Sturingsmodel.* Het oordeel van samenwerkingsverbanden over de mate van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid in de regio varieert afhankelijk van het sturingsmodel. Samenwerkingsverbanden met een decentraal model geven gemiddeld een lager oordeel dan samenwerkingsverbanden met een midden of centraal model. Echter, deze verschillen zijn niet statistisch significant in post-hoc analyses.

In aanvullende analyses is verder nagegaan of het aanbieden van bepaalde activiteiten van samenwerkingsverbanden samenhangt met hun oordeel op subsidiedoelen. Er lijkt geen duidelijke samenhang te zijn tussen het activiteitenaanbod van samenwerkingsverbanden rondom (hoog)begaafdheid en hun oordeel over de mate van kennis, kennisverspreiding, samenwerking en een passend aanbod rondom (hoog)begaafdheid. Op basis van gegevens van de vijfde meting blijkt wel dat specifieke activiteiten samenhangen met het oordeel over specifieke subsidiedoelen. Dit impliceert dat het aanbieden van deze specifieke activiteiten mogelijk een belangrijke rol speelt in het behalen van doelen rondom kennisdeling, passend en dekkend onderwijsaanbod en samenwerking rondom (hoog)begaafdheid.

Samenwerkingsverbanden die lerende netwerken, werkgroepen of intervisiegroepen en conferenties, congressen, webinars en symposia met betrekking tot (hoog)begaafdheid organiseren in de regio oordelen significant hoger over de mate van kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid in de regio dan samenwerkingsverbanden die geen van deze activiteiten aanbieden. Ook blijkt dat samenwerkingsverbanden die voltijd en deeltijd groepsonderwijs aanbieden in de regio hoger oordelen over het passend en dekkend onderwijsaanbod in de regio dan samenwerkingsverbanden die dit niet aanbieden. Ook blijkt dat samenwerkingsverbanden die een informatiepunt of steunpunt hebben ingesteld voor vragen van ouders, leerlingen en/of docenten op het gebied van (hoog)begaafdheid of die samenwerking met externe partijen zoals gemeente en jeugdzorg stimuleren rondom (hoog)begaafdheid, significant hoger scoren op het subsidiedoel samenwerking dan samenwerkingsverbanden die dit niet aangeven. Dit benadrukt het belang van duidelijke informatiekanalen en samenwerking met andere sectoren voor het behalen van samenwerkingsdoelen.

Korte reflectie

Samenwerkingsverbanden hadden zeer diverse plannen gemaakt om de subsidie in te zetten. Opvallend was dat een groot deel van de samenwerkingsverbanden de subsidiedoelen in eerste instantie niet concreet had geformuleerd. De meerderheid van de samenwerkingsverbanden hebben activiteiten ingezet op het gebied van kennisvergroting- en deling en het organiseren van een dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Bij de meeste samenwerkingsverbanden liep de uitvoering van de subsidieplannen in grote lijnen zoals beoogd, al hebben de meeste samenwerkingsverbanden ook wijzingen aangebracht. Ondanks de uitbraak van COVID in 2020 en invloed

daarvan op de uitvoering van de subsidieactiviteiten zijn samenwerkingsverbanden en scholen gematigd positief over de kennis- en kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid, het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen en de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid in de regio. De subsidie heeft een impuls gegeven aan onderwijs en ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen in het hele land. Wel zijn er nog verschillende aandachtspunten die door scholen en samenwerkingsverbanden worden benoemd. Mogelijk kan de nieuwe subsidieregeling rondom (hoog)begaafdheid hier een hernieuwde impuls aan geven, aangezien er binnen de subsidie namelijk extra aandacht is voor aspecten die ook door samenwerkingsverbanden werden benoemd als aandachtspunten: vroegtijdig signaleren, het aanbod voor (zeer) hoogbegaafde leerlingen, dubbel bijzondere leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen die (dreigen) niet naar school te gaan en het borgen en versterken van voltijd hoogbegaafdheidsonderwijs. Kennisdeling tussen samenwerkingsverbanden biedt ook mogelijkheden om onderwijs en ondersteuning aan (hoog)begaafde leerlingen te optimaliseren. Samenwerkingsverbanden zijn heel divers in hun aanpak en ervaringen. Dit biedt kansen voor uitwisseling tussen samenwerkingsverbanden, omdat de tevredenheid over bepaalde onderwerpen sterk varieert. Waar het ene samenwerkingsverband tevreden is, kan de andere dat juist niet zijn. Het delen van best practices en lessen kan waardevol zijn om van elkaar te leren.

10 Referenties

- Bomhof, M., Suijkerbuijk, A., Schoevers, E. M., & Velthuis, S. (2022). *Monitor subsidieregeling leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid in het primair en voorgezet onderwijs. Derde meting 2021/2022*. Utrecht: Oberon.
- Inspectie van het Onderwijs (2020). COVID-19-monitor Inspectie van het Onderwijs.
<https://www.onderwijsinspectie.nl>
- Kruger, J., & Dunning, D. (2009). Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments. *Psychology*, 1(1), 30-46.
<https://doi.org/10.1037//0022-3514.77.6.1121>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2018). *Subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo. Regeling van de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media van 22 november 2018, kenmerk 1387562*. Den Haag: OCW.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2020). Kamerbrief over de verbeteraanpak passend onderwijs en route naar inclusiever onderwijs. Geraadpleegd op 2 september 2024, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2020Z20529&did=2020D44085>.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2022). *Kamerbrief over uitwerking plan van aanpak hoogbegaafdheid*. Geraadpleegd op 2 september 2024, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/12/23/uitwerking-plan-van-aanpak-hoogbegaafdheid>.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023). *Contouren werkagenda route naar inclusief onderwijs 2035*. Geraadpleegd op 2 september 2024, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/03/17/contouren-werkagenda-route-naar-inclusief-onderwijs-2035>
- Provan, K. & Kenis, P. (2008). *Modes of Network Governance: Structure, Management and Effectiveness*. Arizona/Tilburg: University of Arizona / Tilburg University.
- Provan, K., & Milward, H. (2001). Do networks really work? A framework for evaluating public-sector organizational networks. *Public Administration Review*, 61(4), 414–423.
<https://doi.org/10.1111/0033-3352.00045>
- Schoevers, E.M., Kamphuis, E., Walraven, M., Leferink, J. & Suijkerbuijk, A. (2022). *Optimale ontwikkelingskansen ook voor (hoog)begaafde leerlingen*. Utrecht: Oberon
- Suijkerbuijk, A., Schoevers, E.M., Bomhof, M., & Walraven, M. (2020). *Monitor subsidieregeling leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid in het primair en voorgezet onderwijs. Meting 2019/2020*. Utrecht: Oberon.
- Suijkerbuijk, A., Schoevers, E.M., Exalto, R., Bomhof, M., & Velthuis, S. (2021). *Monitor subsidieregeling leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid in het primair en voorgezet onderwijs. Meting 2020/2021*. Utrecht: Oberon.
- Suijkerbuijk, A., Schoevers, E.M., Walraven, M. (2023). *Monitor subsidieregeling leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid in het primair en voorgezet onderwijs. Vierde meting 2022/2023*. Utrecht: Oberon.

Bijlage 1 Respons meting 5

Respons samenwerkingsverbanden

In deze bijlage geven we meer details op de respons op de vragenlijst van de *vijfde meting*. Deze is ingevuld door 129 samenwerkingsverbanden passend onderwijs PO en VO met toegekend subsidieplan. Hieronder zijn de achtergrondkenmerken te zien van de responderende samenwerkingsverbanden. Te zien is dat deze goed overeenkomen met de achtergrondkenmerken van de gehele populatie aan samenwerkingsverbanden met toegekend subsidieplan. De vragenlijst geeft hiermee een goed en representatief beeld van de voortgang op de subsidieplannen (hoog)begaafdheid.

Tabel 2.1. Wat is uw functie? Meerdere antwoorden mogelijk (N=122)

	%
Directeur/coördinator/bestuurder samenwerkingsverband	34%
Projectleider van de uitvoering van het subsidieplan met betrekking tot (hoog)begaafdheid	29%
Kwaliteit/beleidsmedewerker samenwerkingsverband	20%
Coördinator/Expert (hoog)begaafdheid van het samenwerkingsverband	11%
Consulent Passend Onderwijs	2%
Anders	5%

Tabel 2.2. Respons o.b.v. omvang (klein, midden en groot)

Aantal scholen in het samenwerkingsverband		Populatie	Respons
PO Populatie, N=71 Respons, N = 61	Klein (<63 scholen)	30%	26%
	Midden (63 – 97 scholen)	39%	44%
	Groot (97 > scholen)	31%	30%
VO Populatie, N=70 Respons, N = 68	Klein (<16 scholen)	31%	31%
	Midden (16-29 scholen)	36%	37%
	Groot (29> scholen)	33%	32%

Tabel 2.3. Verdeling van grootte van subsidiebedrag uitgekeerd aan samenwerkingsverbanden in de populatie en in de respons op de vragenlijst

Grootte subsidiebedrag		Populatie	Respons
PO Populatie, N=71 Respons, N = 61	Klein (<€250.000)	19%	16%
	Midden (€250.000 - €400.000)	37%	41%
	Groot (€400.000 >)	44%	43%
VO Populatie, N=70 Respons, N = 68	Klein (<€250.000)	51%	50%
	Midden (€250.000 - €400.000)	20%	21%
	Groot (€400.000 >)	29%	28%

Bijlage 2 Overzicht schalen subsidiedoelen en randvoorwaarden

Algemene toelichting op de schalen

In deze rapportage zijn verschillende schalen gebruikt, bijvoorbeeld voor het uitvragen van een oordeel van samenwerkingsverbanden over het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafden. Een schaal bestaat uit meerdere stellingen of vragen die samen een onderwerp meten. Een voorwaarde voor het gebruiken van meerdere stellingen om één onderwerp te meten, is dat ze voldoende met elkaar samenhangen. Daarom is met behulp van betrouwbaarheidsanalyses gekeken naar de geschiktheid van de schalen. Alle schalen zijn voldoende tot zeer betrouwbaar. Hieronder is terug te vinden welke schalen zijn gebruikt en welke stellingen hieronder vallen.

De stellingen van de schalen zijn beantwoord op een zeven-puntsschaal van (1) helemaal mee oneens tot (7) helemaal mee eens. De antwoordcategorie 'Weet niet/ geen zicht op' is buiten beschouwing gelaten bij het maken van de schalen. De schalen van de samenwerkingsverbanden zijn grotendeels vergelijkbaar met de vorige meting. Ten behoeve van het monitoronderzoek over de subsidieregeling 'Begaafde leerlingen primair- en voortgezet onderwijs 2023-2025' zijn enkele stellingen aangepast of toegevoegd. Uit de analyses blijkt dat deze veranderingen geen gevolgen hebben voor de betrouwbaarheid.

Schaal	Gemiddelde (op een schaal van 1 t/m 7)	Mediaan (tussen 1 en 7)	Spreiding (standaarddeviatie)	Betrouwbaarheid (chronbach's alfa)
Aanwezige kennis	4,96	5,00	0,89	0.858
<ul style="list-style-type: none"> - Vrijwel alle deelnemende scholen zijn in staat om (hoog)begaafde leerlingen (vroegtijdig) te signaleren - Vrijwel alle deelnemende scholen hebben kennis over de diverse doelgroepen waarbij kenmerken van (hoog)begaafdheid minder snel wordt (h)erkend: bijv. kinderen met een laag sociaaleconomische status, niet-westerse culturele achtergrond, meisjes, onderpresteerders en dubbel bijzondere leerlingen - Vrijwel alle deelnemende scholen hebben de kennis om passend onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen te verzorgen - Vrijwel alle deelnemende scholen hebben de vaardigheden om passend onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen te verzorgen - Er is op vrijwel alle deelnemende scholen voldoende kennis aanwezig over het voorkomen van schooluitval bij (hoog)begaafde leerlingen - Vrijwel alle deelnemende scholen kunnen experts op het gebied van (hoog)begaafdheid gemakkelijk raadplegen - Vrijwel alle deelnemende scholen zijn op de hoogte van de mogelijkheden van (extra) ondersteuning en zorg voor (hoog)begaafde leerlingen 				

Schaal	Gemiddelde (op een schaal van 1 t/m 7)	Mediaan (tussen 1 en 7)	Spreiding (standaarddeviatie)	Betrouwbaarheid (chronbach's alfa)
Kennisdeling	4,78	4,80	1,20	0.858
<ul style="list-style-type: none"> - Vrijwel alle deelnemende scholen wisselen kennis en ervaringen met elkaar uit op het gebied van (hoog)begaafdheid - Vrijwel alle deelnemende reguliere scholen en scholen uit het speciaal onderwijs delen hun kennis en ervaringen op het gebied van (hoog)begaafdheid met elkaar - Professionals binnen vrijwel alle deelnemende scholen delen hun kennis en ervaringen op het gebied van (hoog)begaafdheid met elkaar. - (Hoog)begaafdheid-experts van vrijwel alle deelnemende scholen delen kennis en ervaringen met elkaar - (Hoog)begaafdheid-experts van buiten de scholen delen hun kennis en ervaringen met onderwijsprofessionals binnen de scholen 				

Schaal	Gemiddelde (op een schaal van 1 t/m 7)	Mediaan (tussen 1 en 7)	Spreiding (standaarddeviatie)	Betrouwbaarheid (chronbach's alfa)
Passend onderwijs en ondersteuningsaanbod	4,74	4,92	,98	0.864
<ul style="list-style-type: none"> - m.b.t. de basisondersteuning is er een passend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op de scholen - m.b.t. de lichte ondersteuning is er een passend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op de scholen - m.b.t. de zware ondersteuning is er een passend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op de scholen - Het onderwijs- en ondersteuningsaanbod is dekkend voor vrijwel alle (hoog)begaafde leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften - Het onderwijs- en ondersteuningsaanbod m.b.t. (hoog)begaafdheid is van goede kwaliteit - Het onderwijs- en ondersteuningsaanbod wordt voldoende aangepast aan de ondersteuningsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen 				

Schaal	Gemiddelde (op een schaal van 1 t/m 7)	Mediaan (tussen 1 en 7)	Spreiding (standaarddeviatie)	Betrouwbaarheid (chronbach's alfa)
Samenwerking	4,55	4,55	,89	0.849
<i>Scholen</i>				
<ul style="list-style-type: none"> - Deelnemende scholen werken goed samen met andere scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid - Deelnemende scholen werken goed samen met het samenwerkingsverband op het gebied van (hoog)begaafdheid - Deelnemende scholen werken goed samen met (jeugd)zorginstanties op het gebied van (hoog)begaafdheid - Deelnemende scholen werken goed samen met ouders op het gebied van (hoog)begaafdheid - Deelnemende scholen werken goed samen met leerlingen op het gebied van (hoog)begaafdheid 				
<i>Samenwerkingsverband</i>				
<ul style="list-style-type: none"> - Het samenwerkingsverband werkt goed samen met andere samenwerkingsverbanden binnen dezelfde sector (POPO of VO-VO) op het gebied van (hoog)begaafdheid - Het samenwerkingsverband werkt goed samen met samenwerkingsverbanden uit de andere sector POVO) op het gebied van (hoog)begaafdheid - Het samenwerkingsverband werkt goed samen met gemeenten op het gebied van (hoog)begaafdheid - Het samenwerkingsverband werkt goed samen met (jeugd)zorginstanties op het gebied van (hoog)begaafdheid - Het samenwerkingsverband werkt goed samen met ouders op het gebied van (hoog)begaafdheid - Het samenwerkingsverband werkt goed samen met leerlingen op het gebied van (hoog)begaafdheid 				

Tabel 3.1. Correlaties tussen de schalen van samenwerkingsverbanden (lopend van 0 tot 1;

* $p < .005$ ** $p < .001$)

	Kennisdeling	Passend onderwijs	Samenwerking
Aanwezige kennis	Zwakke samenhang (0.469**)	Middelmatige samenhang (0.561**)	Zwakke samenhang (0.430**)
Kennisdeling	-	Zwakke samenhang (0.390**)	Middelmatige samenhang (0.515**)
Passend onderwijs		-	Zwakke samenhang (0.325**)

Bijlage 3 Informatie aanvullende analyses

Subsidiedoelen kennisdeling en professionalisering (hoofdstuk 4)

Uit een analyse, waarbij ontwikkelingen tussen metingen per samenwerkingsverband worden getoetst (Repeated Measures ANOVA), blijkt dat de algehele ontwikkeling in het oordeel van samenwerkingsverbanden over de mate van kennis en kennisdeling binnen de regio significant is⁴³. Uit aanvullende analyses blijkt dat voor zowel aanwezige kennis als kennisdeling er een significante toename is tussen meting 1 – meting 2 en tussen meting 2 – meting 3. De laatste twee metingen verschillen niet significant van elkaar. Wanneer we de scores van de eerste meting (2019–2020) per samenwerkingsverband vergelijken met de scores van de vijfde meting (2023–2024)⁴⁴, oordeelt 73% positiever over de mate van aanwezige kennis en oordeelt 75% oordeelt positiever over de mate van kennisdeling in de regio.

Subsidiedoel passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod (hoofdstuk 5)

Uit een analyse waarbij ontwikkelingen tussen metingen per samenwerkingsverband worden getoetst (Repeated Measures ANOVA), blijkt dat de algehele ontwikkeling in het oordeel over het onderwijs- en ondersteuningsaanbod in de regio significant is⁴⁵. Uit aanvullende analyses blijkt dat er een significante toename is tussen meting 1 – meting 2. De andere achtereenvolgende metingen verschillen niet significant van elkaar⁴⁶. Wanneer we de scores van de eerste meting (start subsidie: 2019–2020) per samenwerkingsverband vergelijken met de scores van de vijfde meting (einde van de subsidieperiode: 2023–2024), oordeelt 74% positiever over de mate van passend en dekkend onderwijs in de regio.

Tevredenheid

Sinds de start van de subsidieperiode is de tevredenheid van samenwerkingsverbanden over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen significant toegenomen⁴⁷. Uit aanvullende analyses blijkt dat er geen significante toename is tussen opeenvolgende metingen. Wanneer we de scores van de eerste meting (2019–2020) per samenwerkingsverband vergelijken met de scores van de vijfde meting (2023–2024), oordeelt 44% hetzelfde en 45% meer tevreden over het ondersteuning- en onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen binnen het samenwerkingsverband.

Subsidiedoel samenwerking omtrent (hoog)begaafdheid (hoofdstuk 6)

Uit een analyse, waarbij ontwikkelingen tussen metingen per samenwerkingsverband worden getoetst (Repeated Measures ANOVA), blijkt dat de algehele toename in het oordeel van samenwerkingsverbanden over de mate van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid binnen de regio significant⁴⁸ is. Uit aanvullende analyses blijkt dat er een significante toename is tussen meting 1 en meting 2. De andere achtereenvolgende metingen verschillen niet significant van elkaar blijkt uit de Repeated Measures ANOVA. Wanneer we de scores van de eerste meting (2019–2020) per samenwerkingsverband vergelijken met de scores van de vijfde meting (2023–2024), oordeelt 88% positiever over de mate van samenwerking in de regio.

⁴³ Kennis: $F(3.392) = 16.082$, $p = <.001$; Kennisdeling $F(3.489) = 19.314$, $p = <.001$

⁴⁴ Er is geen significante samenhang tussen de verschillen (M1-M5) op de subsidiedoelen aanwezige kennis en kennisdeling enerzijds en de mate van tevredenheid van samenwerkingsverbanden in meting 5 over de huidige kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten omtrent (hoog)begaafdheid in de regio anderzijds.

⁴⁵ $F(3.594) = 18.044$, $p = <.001$

⁴⁶ Dit betekent dat, hoewel er in het algemeen een significante ontwikkeling in de tijd is, deze voornamelijk voortkomt uit de verbetering tussen de eerste en tweede meting, waarna de oordelen gelijk blijven en er geen verdere significante veranderingen optreden in de daaropvolgende jaren.

⁴⁷ Dit blijkt uit een Repeated Measures ANOVA, $F(3940) = 6.975$, $p = <.001$

⁴⁸ $F(3.594) = 33.514$, $p = <.001$

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90

info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, 2 december 2024

Dit onderzoek is uitgevoerd met hulp van subsidie van het Nationaal Regieorgaan
Onderwijsonderzoek (NRO)

